

СТО ПЕТДЕСЕТ И ПЪРВО ЗАСЕДАНИЕ

София, четвъртък, 13 юни 1991 г.

(Открито в 15 ч. и 15 м.)

Председателствували: Председателят Николай Тодоров и заместник-председателят Иван Глушков

Секретар: Александър Стамболийски

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ (звъни): Имаме необходимия кворум. Заемете местата си. Пристъпваме към работа. Откривам заседанието.

Проектът за дневен ред ви е раздаден.

1. Второ четене на проекта за конституция на България.

2. По Търговския закон.

3. Първо четене на законопроекта за актуализиране на държавния бюджет на Република България за 1991 г.

4. Отговори на актуални въпроси.

По графика, който ви предложихме, разделяме четвъртъка на две половини, както знаете. Затова освен конституцията, има и други два пункта с отговорите и на актуални въпроси. Раздаден ви е, гледали сте го.

Моля, които са съгласни с предложения дневен ред, да гласуват.

Има думата господни Шишков.

ГРИГОР ШИШКОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми госпожи и господа народни представители! Искам от тази трибуна на Великото Народно събрание да изрази решителния си протест срещу средствата за масова информация, които вчера предадоха съвещанието при президента д-р Желев.

Българската социалдемократическа партия смята, че средствата за масова информация в България трябва ясно и точно да отразяват политическите събития в страната, особено когато те се взимат на най-високо равнище. *(Продължителни ръкопляскания в цялата зала)*

Аз искам да се обърна към вас да вземем решителни мерки, за да може най-после в тази страна да спрат да петат Гочоолу, Дочоолу, Данко Хаирсъзина и Гушо Адвокатина. *(Ръкопляскания в цялата зала)*

Затова настоявам служебната информация на министър Вълков, предадена вчера на съвещанието при президента и въпросите, които ние зададохме към министрите, стенограмата по тези въпроси да бъде публикувана във вестниците.

И отгук искам да се обърна към българските журналисти и всички средс-

тва за масова информация: Нека в тази многострадална страна най-после да се появява истината и само истината. Тя е нужна на България и нищо друго. (*Продължителни ръкопляскания в цялата зала*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Димитър Баталов.

ДИМИТЪР БАТАЛОВ: Уважаеми колеги, моля за извинение. Моего обръщение има друг адрес.

Господин председателно, знайно е от векове неподражаемото гостоприемство на българския народ. Той предоставя транезата си изцяло на госта. Но аз ви моля друг път да не отегчавате стола на председателството на външните лица по никакъв повод, както направихме това днес. (*Ръкопляскания*) Трудно ми е да възприема този стандарт на демокрация. И вероятно следващия път, ако се случи, ще бъда принуден отново да поискам да го освободите.

Второ, настоявам да се доклажда оставката ми, като ми се предостави възможност и аз да се явявам от време на време тук да произнасям своите политически, а защо не и предизборни речи от тази трибуна. (*Бурни, продължителни ръкопляскания, възгласи "Браво!"*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Искам да дам необходимото обяснение. Никакво свое място на председател не съм отегчил. Днес не е имало пленарно заседание на парламента тук, за да се смята, че мястото е отегчено. (*Шум в залата*) Каселене се за общо събрание, при което, дами когато заседават парламентарни групи, другите взимат места... Да се знае за какво се касае.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ (*от място*): Но българин е сядал и само българин може да сяда на този стол. (*Шум в залата, реплика: "Спокойно!"*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: На кой стол? На този стол сядат много хора, когато е общо събрание, моля ви се!

Гласуваме дневния ред. (*звъни*)

Кажете по дневния ред.

ЙОРДАН КУКУРОВ: По дневния ред. Говоря от името на нашата парламентарна група. Смятам, че до голяма степен се покрива със становището и на мнозина от тази редица.

Между другото в точка 3 е поставен въпросът - първо четене на законопроекта за актуални иране на държавния бюджет на Република България за 1991 г. Какво означава това? Това означава да дадем възможност на правителството да продължи своята политика, приемайки, че е спасителна и необходима. Опези господи, казано в най-добрия смисъл на думата, които не са вече в парламента и които завоют обществено мнение до степен да не могат нас да ни търтят по улиците, също подкрепят правителството. И нещо повече - да знае

българският народ: Българският земеделски народен съюз не искаше правителство в този вид и затова не дадохме съгласието си. Но с оглед на националните ни интереси ние дадохме своята подкрепа.

Тия, които искаха и настоятелно седмично поред ни разпъваха на кръст в правителството, днес не са тук. И когато ще подкрепим правителството, те ще викат среду нас, че тук сме гласували този бюджет.

Аз предлагам от името на нашия съюз, на нашата парламентарна група да дойдат тези господа и да кажат - подкрепят, или не подкрепят правителството. Ако го подкрепят, гласуват ли законопроекта за актуализиране на бюджета. Ако не да понесат цялата отговорност за онова, което ще последва това правителство, когато не ще може да продължи своята работа. (*Бурни ръкопляскания в цялата зала, реплика на Георги Аврамов: "Браво, бай Данчо!"*)

Зачитам всичките мнения, по когато за наша сметка, за сметка на нашата съвест и отговорност те създават собствени капитали, не може така, с така отговорни въпроси по този начин да се действа. И аз ще моля да заявим, да знае българският народ: Ако те не дойдат, ние няма да гласуваме този бюджет, това правителство няма да продължи своята работа! (*Шум в залата, възгласи "Е-е-е!"*) И цялата отговорност да я поемат тези, които със сериозните въпроси не постъпват по сериозен начин.

Вторият въпрос, който поставям. Може да има различно становище, това са стилът на работа и животът при демократичните общества. Аз поставих онзи ден въпроса от името на нашата парламентарна група Български земеделски народен съюз "Никола Петков". Законът за собствеността и ползуването на земеделските земи в този вид не може да остане, заедно със съществуващите нормативни документи, които го блокират - и правилника, и указ N 922 и пр.

Мнозина поставят въпроса: "Където бяхте вчера?" Какво къде сме били вчера?! Кога човек се събуди и напне, не трябва ли да се привърже и да се лекува? Като този закон не може да се приложи и да разрешат проблемите, та няма ли да продължим ние тук?!

Затова предлагам на мястото на точка трета в дневния ред да бъде сложен този проблем - около земята, с всичките правилници и пр., които пречат за неговото приложение. Казвам го това, защото Комисията по аграрната политика и реформите в селското стопанство е казала, че не може да се занимава. Даже от нашите другари има такива, които казват: "Къде сте спали вчера!" Друг е въпросът, дали сме спали ние вчера, или не сме и кой е постъпил добросъвестно или не. (*Ръкопляскания от опозицията*)

Въпросът не е маловажен и през него, и без него не може да се мине. Това го заявявам решително и категорично от името на нашата парламентарна

група, а смятам и със съгласието на всички други, които мислят честно по този въпрос. (*Частични ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Клара Маринова.

КЛАРА МАРИНОВА: Уважаеми колеги, упълномощена съм от парламентарната група на Българската социалистическа партия с няколко думи да ви запозная с позицията на нашата група във връзка със съобщенията на някои основни средства за масово осведомяване на вчерашната среща при президента на Република България с представителите на основните политически сили, където са били информирани от министъра на външните работи господни Виктор Вълков за издаването на български паспорт на Симеон Борисов Кубурго-та. В тези съобщения се твърди, че становищата на лидерите на Българската социалистическа партия по въпроса за евентуалното пристигане на Симеон Борисов в нашата страна са били уклончиви.

Нашата парламентарна група заявява, че това не отговаря на истината. Първо, на срещата президентът Желю Желев е посочил, че не се предвижда обсъждане на информацията на министър Вълков. Второ, на срещата нито една партия не е изразила становище по въпроса, защото официално не е искано мнение и не е имало дискусия по този проблем. И, трето, позицията на Българската социалистическа партия, на нейното ръководство, на нейната парламентарна група във Великото Народно събрание е известна отдавна и никога не е променяна. Партията на българските социалисти и парламентарната ѝ група са против монархията, изповядват завета за чиста и свята република, отстояват категорично републиканските си разбирания, както и републиканската форма на държавно управление. Това ние демонстрирахме и при гласуването на чл. 1, ал. 1 на новата Конституция на България.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господни Сотиров.

ВЛАДИМИР СОТИРОВ: Сугришга, уважаеми дами и господа, имахме една среща, която аз мога да изтъквам като преди още България да отиде при планината, планината дойде при нас. Това може би е една добра поличба, защото ние живеем в една епоха, когато, както виждаме, не силата на оръжието урежда сигурността на една държава. Защото в същото време ние сме свидетели как най-мощни по оръжие държави се разпадат, просто поради свои собствени вътрешни икономически или политически противоречия. В същото време виждаме как икономически стабилните държави са закриляни както от други икономически стабилни държави, така и от господ Бог.

ЯНАКИ СТОИЛОВ (*от място*): За какво става дума?

ВЛАДИМИР СОТИРОВ: Не мога да не кажа две думи за едно впечатление, което получих и горе, когато политическите сили, т. е. парламентарните

групи се изказаха при господин Вьорнер, така и тук. Просто в мен се затвърди едно може би просто традиционно поведение на българския народ да чака нещо от някого - така както по - рано сме чакали дядо Иван да ни совободи от турското робство и той наистина ни освободи; така както 45 години чакахме от по - стария брат да осигури нашия просперитет, разбира се, той не го направи; така сега ние чакаме от НАТО да свърши това, което всъщност ние сами трябва да свършим. Аз не смятам, че ние разчитаме на НАТО да решава нашите проблеми. Ние сме убедени, че ако една държава не иска да привлича врагове, тя просто трябва да стане привлекателна за собствените си граждани. И това е основният мотив, който ме задържа и тук в парламента да правя новата конституция, мотивът, който ми дава основание да се боря за икономическата реформа, да работя с правителството и т. н. Но пък в същото време, господин председател, обръщам се към вас от името на парламентарния Съюз на демократичните сили, не мога да не изразя нашето учудване от факта, че вие предпочетохте да дадете думата на една парламентарна група, която сама заявява, че нейната месторабота е на "Раковски" 134, а не в сградата на парламента. *(Ръкопляскания от цялата зала)* Аз обаче съм щастлив, че програмата на тази група все още не е изпълнена, защото, ако тя беше изпълнена, аз не виждам как господин Вьорнер щеше да говори пред един саморазпуснал се парламент и как пред един саморазпуснал се парламент ръководителят на тази парламентарна група щеше да прави своите изявления. *(Бурно ръкопляскания в цялата зала)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Неврокопски има думата.

ИВАН НЕВРОКОПСКИ: Уважаеми господа народни представители, поддържам изказването на Йордан Кукуров като представител на БЗНС "Никола Петков". Искам да заостря вашето внимание в днешния ред не да бъде последна точка, а да бъде точка първа, тъй като вие виждате, че в момента аз не мога да разбера има ли някой тук в залата, който да не съзнава колко важно е селското стопанство да започне да функционира нормално. *(Реплики на негодувание в блока на БСП)* Без селско стопанство е невъзможна каквато и било икономическа реформа. И затова в момента селското стопанство се намира в пълен хаос - укриват се отново ТКЗС.

Затова предлагам като точка първа да бъде включен Законът за собствеността и ползуването на земеделските земи така, както предложихме, и промените и в закона, а също така и в правилника му за приложение, който се оказва, че с нищо не може да помогне на селското стопанство. В противен случай ви заявявам, че нашето селене тук, в Народното събрание е излишно. *(Шум в залата. Реплики: "Стиса утимитуми!")*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата по процедурен въпрос Драгомир Драганов.

ДРАГОМИР ДРАГАНОВ: Уважаемо председателство, уважаеми дами и господа народни представители! Съжалявам, че трябва да ви напомня, че това е Велико Народно събрание, а не трибуна, от която да се правят опровержения на този или онзи вестник. Имаме дневен ред, в него първа точка е свързана точно със задачата на Великото Народно събрание - второ четене на Конституцията.

Давайте да престанем с всякакви декларации, да не си губим времето и да преминем към работа. *(Ръкопляскация в цялата зала)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Красен Станчев има думата по дневния ред.

КРАСЕН СТАНЧЕВ: Господин председател, аз имам въпрос по дневния ред. Точка 4 е отговори на актуални въпроси. Бихте ли ми казали още сега, преди гласуването на дневния ред ние трябва да знаем какви въпроси са актуални и кого ще слушаме да отговаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Ще отговоря на този въпрос. При мен са актуалните въпроси, които предварително са дадени. Актуален въпрос от парламентарния Съюз на демократичните сили към председателя на Министерския съвет господин Димитър Попов; актуален въпрос от народния представител господин Тотър Тодоров към заместник - председателя на Министерския съвет господин Александър Томов; актуален въпрос от народния представител господин Кирил Терзиев към Александър Томов; актуален въпрос от народните представители господа Стойчо Иванов и Георги Николов към заместник - председателя на Министерския съвет господин Александър Томов и министъра на финансите господин Иван Костов; актуален въпрос от народния представител господин Красен Станчев към министъра на здравеопазването господин Иван Черноземски; актуален въпрос от Георги Пирински към министър Виктор Вълков.

Поради важни ангажименти не могат да отговорят днес: министър Мутафчиев на Никола Томов, министър Пушкаров на Ненко Темелков, министър Виктор Вълков на актуален въпрос на парламентарната група на БСП (става дума да се намери евентуално заместник - министър, който да отговори на този въпрос). Това са актуалните въпроси, които бяха при мен.

На този въпрос - този отговор.

На въпроса на господин Кукуров. Искам да отбележа, че ние изчакваме и настояваме да се подготви съответното проекторешение по това, което внесохте онзи ден, за да може да се внесе в Народното събрание. Вероятно утре

ще го получим и може би ще го разгледаме.

ЙОРДАН КУКУРОВ (*от място*): Разбирам ви, разбирам доброто ви намерение. Но ако това не стане в определен срок, все едно, че не е станало. Няма да упреквате историята на напите по - пататъшши действия.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Гласуваме дневния ред така, както е предложен. (*Любомир Иванов протестира от място, че не му е дадена дума*)

Има думата Любомир Иванов по дневния ред.

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: Благодаря ви, господин председател. Няма да правя декларации, искам да се изкажа по дневния ред.

(*РЕПЛИКИ ОТ ЗАЛАТА: Ние вече гласуваме*)

ЛЮБОМИР ИВАНОВ (*Зелена партия*): Аз съм предложил тази точка писмено, както е редът и както го изискват процедурата и правилникът. Не бих предложил нещо, ако в дневния ред стоеше единствено точката за Конституцията, но след като има други точки, аз искам да поставя въпроса за внесения от мен законопроект за изменение и допълнение на Закона за собствеността и ползуването на земеделските земи. Той е внесен на 6 юни, изминали са всички срокове, предвидени в Правилника за организацията и дейността на Великото Народно събрание. Сроковете, когато комисията трябваше да дадат тяхното становище.

Затова настоявам да бъде подложено на гласуване включването на тази точка в дневния ред. Това е конкретното ми предложение. Ако ми позволите, както му е редът, бих се аргументирал накратко.

(*РЕПЛИКИ ОТ ЗАЛАТА: Няма нумеда*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Няма защо да се аргументирате, обяснение ще ви даде господин Гиньо Ганев.

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: Аз не искам обяснение, аз искам да се възползувам от това, което е мое право и мое задължение, и да се аргументирам накратко, защото хората не знаят за какъв закон става дума.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля ви се, моля ви се! Много ви моля, господин Иванов, господин Ганев е в течение на вашия въпрос и ще ви даде отговор.

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: Той е в течение, но не си е свършил работата като председател на Комисията по аграрната политика и не е представил становище на комисията. Както изисква правилникът, внесеният от мен законопроект трябваше да бъде внесен в пленарната зала.

Така че, аз ви моля, господин председател, да изпълнявате своите задължения и да спазвате правилника, както това правя и аз.

Искам да кажа за какво става дума. (*Шум в залата*) Искам да кажа, че става дума за едно допълнение към Закона за собствеността и ползуване на земеделските земи, за поправянето на един пропуск, който тогава допуснахме, а именно за изравняване на правата на българите, чиито земеделски земи в Беломорието са послужили за погасяване на държавен дълг, с правата на всички останали българи, на които предстои да бъде възстановена собствеността върху земеделските земи. Не мисля, че това е нещо, срещу което Народното събрание би възразило.

Затова предлагам да бъде поставено на гласуване включването на този законопроект като точка втора от дневния ред.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господин Ганев, моля да обясните състоянието на този въпрос.

ЗАМЕСТИК-ПРЕДСЕДАТЕЛ ГИНЬО ГАНЕВ: Не е до състоянието на въпроса, а до състоянието на дневния ред. По чл. 49, ал. 5 от правилника само спешни въпроси могат да се гледат за дадения ден и да се слагат на гласуване, и то, ако са предложени от Бюрото - първа хиногеза, и, второ, от парламентарна група като цяло.

Предлагам, господин председател, сега да се гласува дневният ред така, както е предложен. Всички други обяснения във връзка със законопроекти, внесени досега, ще се дадат допълнително и до 18 ч. Тази вечер и утрешния ден ще се уточнява това, което предстои.

ЛЮБОМИР ПЬВАНОВ: Аз много се извинявам, но няма да го дам до 18 ч. тази вечер, защото съм го дал още на 6 юни това предложение. Писмено!

(*РЕПЛИКИ: Стига вече!*)

МИХАИЛ САВОВ (от място): Предлагам да гласуваме по точки. Аз не съм съгласен с някои от точките в дневния ред.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте дневния ред като цяло. Ново гласуване.

С 243 гласа за, 15 против и 3 въздържали се дневният ред се приема:

ДНЕВЕН РЕД:

1. Второ четене на проекта за конституция на Република България.
2. По Търговския закон.
3. Първо четене на законопроекта за актуализиране на държавния бюджет на Република България за 1991 г.
4. Отговори на актуални въпроси.

Има думата господин Гиньо Ганев.

ЛЮБОМИР ПЬВАНОВ (идва на трибуната): Извинете ме, моето предло-

жение не се гласява. Как може такава работа?

РЕПЛИКИ ОТ ЗАЛАТА: Махай се оттам вече! Седни си на мястото!

ДОКЛАДЧИК ГИЪО ГАНЕВ: Уважаеми госпожи и господа народни представители! Днес ние ще преминем към разглеждането текст по текст на глава втора, озаглавена "Основни права и задължения на гражданите". Преди това, без да искам да бъда продължител на тази атмосфера, която ми се струва доста тягостна - уточнението, което Комисията по изработване на проект за нова Конституция на Република България обеща вчера следобед:

Първо, на парламентарните групи вече са раздалени становища на Комисията по изработване на проект за нова конституция на Република България по текстовете, които предстои да гледаме днес. Тези становища на комисията са формулирани след анализ на предложенията, постъпили писмено от народни представители.

На парламентарните групи е раздалена и по една сбирка на тези предложения на народните представители по повод на глава втора и в един допълнителен, трети свитък са предоставени на парламентарните групи писмените предложения на народните представители по неприетите няколко текста по преминалата вече глава първа, наречена "Основни начала".

Първо, парламентарните групи да се занимаят с тази материя и утре - петък, в 11 часа, Комисията по изработване на проект за нова конституция на Република България ще чака становища на парламентарните групи по предстоящите и висящите въпроси.

Второ, в Бюрото на Великото Народно събрание Комисията по изработване на проект за нова Конституция на Република България представи своето предложение за работата на парламента. Сега ще ви го съобщя още веднъж, за да може то да стане един акт на Великото Народно събрание.

Пленарни заседания с разисквания преди всичко на проекта за Конституция - понеделник следобед от 15 до 21 часа.

Вторник - целия ден;

Сряда - целия ден;

Четвъртък - целия ден от 9,30 до 21 ч.;

Петък - целия ден от 9,30 до 21 ч.;

Събота - парламентарно заседание ще има от 9,30 до 13 ч.

С други думи, понеделник следобед - събота сутринта и всички други дни - шестно през целия ден. Това е предложение, направено на базата на решението, което Великото Народно събрание само прие с едно убеждение и с една настойчивост спокойно, но активно да се разисква Конституцията и необходимите закони, както това веднъж вече сме преценили.

ДОКЛАДЧИК ГИВО ГАНЕВ: ...

Господин председател, тъй като днес при вас се чува одобрение на този график от различни парламентарни групи, ще помоля в края на първата част на днешното заседание вне да сложите на гласуване предложението на Комисията по изработване на проект за нова конституция на Република България за работа отгук нататък. (Оживление)

А сега, за да няма тази възбуда, която чувствавам, да преминем към чл. 24. Заглавието:

Глава втора "Основни права и задължения на гражданите"

"Чл. 24. ал. 1: Български гражданин е всеки, за който поне единият родител е български гражданин, или който е роден на територията на Република България, ако не придобива друго гражданство по произход. Българското гражданство може да се придобие и по натурализация.

Ал. 2. Лица от български произход придобиват българско гражданство по облекчен ред.

Ал. 3. Български гражданин по рождение не може да бъде лишен от българското си гражданство.

Ал. 4. Гражданин на Република България не може да бъде изгонен от нея или предаден на друга държава.

Ал. 5. Българските граждани, намиращи се в чужбина, се закрилят от Република България."

По чл. 24 парламентарната група на Движението за права и свободи предлага ал. 2 на чл. 24 да отпадне.

Второ, Венцислав Бъчваров предлага по чл. 24, първата алинея: "Всеки, роден на територията на България, придобива по право българско гражданство.

Ал. 2. Българско гражданство придобива всеки, на когото поне единият родител е български гражданин.

Ал. 3. Никой, роден на територията на Република България, не може да бъде лишаван от българско гражданство. Той не може да бъде изгонван от нея или предаван на чужда държава."

И във връзка с това господин Бъчваров предлага ал. 2 да стане, както той казва, ал. 4.

Становището на комисията по чл. 24 ще ви съобщя след малко.

Господин председател, становището на Движението за права и свободи е ясно по свой характер така, както го докладвах. Мисля, че и предложението на господин Бъчваров - също едва ли трябва да има нужда от допълнителна аргументация. Би трябвало да се чуят становища, може би нестеливо на народни представители и да преминем към гласуване, след като ще ви кажа и предложението на Комисията по изработване на проект за нова Конституция на Ре-

публика България.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господин Бъчваров, имате ли нещо да добавите? Не. От ДПС иска ли някой да отстои тази позиция? Не. Господин Ганев, никой не иска думата. Господин Корнезов, може би вие ще кажете? Няма кой да отстоява позиции. Да се пристъпи към гласуване.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Уважаеми народни представители, във връзка с предложението на група депутатите от Движението за права и свободи искам да подчертая едно: Предложението е пределно ясно и затова не взимам думата за или против, но това не значи, че няма да бъде поставено на гласуване. Само това исках да кажа, защото съдържанието е ясно, няма за какво да губим време.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господин Ганев, алинея първа член 24?

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Господа, Комисията по изработване на проект за нова Конституция на Република България предлага текстът на чл. 24 да се приеме в предлаганата до този момент редакция. Искам да кажа на господин Бъчваров, че идеите, които той развива, са инкорпорираны в този проект, само че в друг ред.

Господин председател, преминаваме към гласуване на алинея първа на чл. 24.

Чета: Ал. 1. "Български гражданин е всеки, на който поне единият родител е български гражданин или който е роден на територията на Република България, ако не придобива друго гражданство по произход. Българското гражданство може да се придобие и по натурализация."

Предлагам тази алинея да бъде гласувана в тази редакция.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля да се пристъпи към гласуване на алинея първа на чл. 24.

С 263 гласа за, против - 1, въздържали се няма, алинея първа се приема.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: "Ал. 2. Лица от български произход придобиват българско гражданство по облекчен ред."

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте ал. 2 на чл. 24.

С 260 гласа за, 10 против, 1 въздържал се ал. 2 на чл. 24 се приема.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: "Ал. 3. Български гражданин по рождение не може да бъде лишен от българското си гражданство."

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте ал. 3 на чл. 24!

С 257 гласа за, въздържали се и против няма, ал. 3 се приема.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: "Ал. 4. Гражданин на Република България не може да бъде изгонен от нея или предден на друга държава."

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте ал. 4 на чл. 24!

С 262 гласа за, 1 против, въздържали се няма, ал. 4 се приема.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Има само една корекция на глагола. Ал. 5. "Българските граждани, пребиваващи в чужбина, се закрилят от Република България."

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте ал. 5 на чл. 24!

С 251 гласа за, 3 против, 2 въздържали се ал. 5 на чл. 24 се приема.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: "Чл. 25. ал. 1. Гражданите на Република България, където и да се намират, имат всички права и задължения по тази конституция.

Ал. 2. Чужденците, които пребивават в Република България, имат всички права и задължения по тази конституция, с изключение на правата и задълженията, за които се изисква българско гражданство."

Господа, по този текст от проекта за Конституция е постъпило писмено предложение от госпожа Румяна Николова. Тя предлага друга редакция, която е по-прецизна според нас на ал. 2, която гласи: "Чужденците, които пребивават в Република България, имат всички права и задължения по тази конституция с изключение на правата и задълженията, за които конституцията и законите изискват българско гражданство." Комисията за изработване проект на конституцията на Република България тази сутрин разгледа това предложение и го приема изцяло.

С други думи, предлагаме ал. 1 да се гласува в първоначалния си вид, а ал. 2 така, както я прочетох въз основа на предложението на Румяна Николова. Ако, господин председател, този текст не буди външение може да се премине към гласуване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте ал. 1 и ал. 2 на чл. 25!

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Предлагам да гласуваме двете алинеи заедно, тъй като няма никакви промени освен това, което докладвах.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Прочетете ал. 1 и 2 още веднъж.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: "Ал. 1. Гражданите на Република България, където и да се намират, имат всички права и задължения по тази конституция.

Ал. 2. Чужденците, които пребивават в Република България, имат всички права и задължения по тази конституция с изключение на правата и задълженията, за които конституцията и законите изискват българско гражданство."

Моля, господин председател, тези две алинеи да се гласуват заедно.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте двете алинеи на чл. 25!

С 258 гласа за, 2 гласа против и 2 гласа въздържали се ал. 1 и ал. 2 на чл. 25

се приемат.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Чл. 26 в раздадения ви законопроект има следното съдържание: "Чл. 26. ал. 1. Чужденците, които пребивават в страната на законно основание, не могат да бъдат изгонвани или предавани на друга държава против тяхната воля, освен при условията и реда, посочени от закона.

Ал. 2. Република България дава убежище на чужденци, които са преследвани заради своята политическа дейност или в защита на международно признати права и свободи.

Ал. 3. Условията и редът за даване на убежище се уреждат със закон."

Във връзка с този текст са постъпили следните писмени предложения:

1. Движението за права и свободи предлага следния текст по ал. 2 на чл. 26: "Република България предоставя убежище на чужденци, които са преследвани заради своите убеждения и политическа дейност или в защита на международно признати права и свободи при условия и ред, определени от закона."

Господин Бойко Димитров има следното предложение: "Република България дава убежище на чужденци, които са преследвани заради своите убеждения или дейност в защита на международно признати права и свободи." Тук господин Димитров е отрязал финала на текста, който се позовава на реда и условията на закона.

Господин Божан Божанов предлага да отпадне съюзът "или".

Комисията за изработването на проект за Конституция на Република България, след като анализира тези три предложения, главно редакционни, прави следното уточнение:

Ал. 1 заглава редакцията си.

Ал. 2 да придобие следната редакция: "Република България дава убежище на чужденци, които са преследвани заради своите убеждения или дейност в защита на международно признати права и свободи."

Ал. 3 заглава редакцията си, че условията и редът за даване на убежище се уреждат със закон. Както виждате, господа, всъщност са пристъп всички предложения, които са направени.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Бойко Димитров.

БОЙКО ДИМИТРОВ: Ще кажа, уважаеми госпожи и господа, само едно изречение към редакцията, която се предлага от комисията, която по същество е предложена от мен редакция, за да стане текстът съвсем прецизен. Още едно малко уточнение. Предлагам вместо "Република България дава убежище на чужденци, които са преследвани заради техните убеждения или дейност" да стане "убеждения и дейност, съответстващи на международно признати пра-

ва и свободи". Тогава оттеглям, оставям тази редакция и уточнението е, че аз не предлагам да отидат следващата алинея. Това е една грешка.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Юрий Борисов.

ЮРИЙ БОРИСОВ: Искам да подкрепя текста така, както е формулиран в първоначалния вариант за това, защото смятам, че включването и на "убеждение" ще даде възможност, разбира се, не явна, да се търси убежище и по икономически причини. За това защото едни убеждения стават явни тогава, когато се превърнат в политическа дейност. Политическата дейност дава обективни критерии, за да може да се прецени на един човек дали трябва да му бъде дадено убежище или не.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Гиньо Ганев.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Ние запазваме, и то след много консултации уточняването на термина "политическа дейност", защото, както и господин Бойко Димитров преди малко добре прочете редакцията, става дума само за убеждения или дейност в защита на международно признати права и свободи. А тя е именно тази, която с други думи се нарича политическа в другата редакция.

Предлагам, господин председател, да прочете още веднъж уточненията и да се премине към гласуване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, слушайте внимателно, ако няма възражения, можем да преминем към гласуване.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Член 26, ал. 1. "Чужденците, които пребивават в страната на законно основание, не могат да бъдат изгонвани или предавани на друга държава против тяхната воля, освен при условията и реда, посочени от закона."

Ал. 2. (С уточняването) "Република България дава убежище на чужденци, които са преследвани заради своите убеждения или дейност в защита на международно признати права и свободи."

Ал. 3. Условията и редът за даване на убежище се уреждат със закон."

Господин председател, ако това отговаря на общата ни воля, бих предложил да гласуваме трите алинеи на чл. 26. Така, както са докладвани едновременно.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Не виждам възражения. Присътваме към гласуване на трите алинеи на чл. 26.

Моля, гласувайте!

С 263 гласували за, 1 - против, и 1 - въздържал се член 26 с трите алинеи се приема.

Член 27, моля.

ДОКЛАДЧИКЪТ ГИШО ГАНЕВ: Член 27, който може да стане повод за много дълги речи, беше на специален анализ в средата на Комисията за изработване на проект за Конституция на България. В резултат от всичко това (моля ви за малко внимание) първоначалното предложение, което е разпадено:

"Ал. 1. Всеки има право на живот. Посегателството върху човешкия живот се наказва като най-тежко престъпление".

Вариант за ал. 2 по следния начин: "Смъртно наказание не се допуска."

Втори вариант: "Смъртното наказание не се допуска в мирно време."

Трети вариант: "Смъртното наказание се допуска по изключение само за престъпления, свързани с умнишлено лишаване от живот."

И четвърти вариант: Да отпадне ал. 2 по ясният мотиви, че тази материя в големия брой конституции се урежда не там, а в съответното наказателно законодателство.

Моля ви, за още малко внимание. По този проект за чл. 27 постъпиха писмено следните предложения:

1. На господин Ангел Ахрянов. Той предлага: "Всеки има право на живот. "И това според него логично изключва смъртното наказание. "В този смисъл отричам напълно смъртното наказание" - пише господин Ахрянов. Аргументите против са добре известни. Избягване на неоправими съдебни грешки, създаване на нови убийци, изпитващи присъда, и т. н. Известни са според него и контрааргументите, но съществува и наказанието доживотен затвор без право на амнистия.

Предлагам - той казва - тази най-строга мярка да бъде обозначена в допълнителна алинея към чл.30.

Връбка Орбенова предлага към края на първото изречение на ал. 1 да се добави "и лично щастие".

Второ, тя е изразила подкрепа на третия вариант.

Господин Божан Божанов предлага, първо, да остане текстът, както е по проекта на ал. 1, и вариантите, той смята да се третират в рамките на Наказателния кодекс.

Господа, аз ви моля сега за най-голямо внимание във връзка с това, което ще ви предложа от името на Комисията за изработване на проект за Конституция на България.

Комисията за изработване на проект за Конституция на България счита, че следва да се възприемат предложенията, направени от Божан Божанов, Емил Фишнов и много други народни представители в смисъл проблемът за смъртното наказание да не бъде предмет на регламентиране в конституцията,

а този въпрос да бъде решен, както в много цивилизовани държави, в Наказателния кодекс. С други думи да се възприеме вариант номер четири.

При това положение на нещата, за да се избегне възможността и от неправилното тълкуване на ал. 1, Комисията за изработване на конституция на България предлага следното уточнено съдържание на чл. 27. Чуйте добре сега.

"Чл. 27. Човешкият живот е висша ценност. Посегателството върху него се наказва като най-тежко престъпление."

И дотук. Другото - в съответните закони. *(Ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Поставяме на гласуване този текст на чл. 27. Моля, гласувайте.

Господин Корнажев поиска думата.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Господин председателю, дами и господа народни представители! аз прочетох това, което председателят на Комисията за изработване на проект за конституция на България току-що ви съобщи. Но тъй като обсъждаме конституцията и проектът за конституция на България, искам да кажа следното. Ние гласувахме тук мораториум, защото не бяхме готови да решим този въпрос, така както е решен в повечето цивилизовани държави. На конференцията в Каракас 57 държави от Европа, Америка и от други страни на света гласуваха против смъртното наказание. Освен това в международните документи като пактът за политическите и гражданските права и Факултативният протокол към него смъртното наказание се отрича.

За нещастие малко хора присъстваха при разговора с проф. Бадентер, който е председател на Конституционния съвет във Франция и който каза следното просто нещо, което малко хора си припомнят: "Правото на живот не е далничкой от нас и никой няма права да го отнема."

ГЛАС ОТ БЛОКА НА СДС (от място): Ами който е отнел живот?

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Да, знам как ще решите и знам, че най-лесното е да се приеме предложението на Комисията за изработване на проект за конституция на България, за което по принцип най-накрая ще гласувам. Но това е отлагане на сметката, господа! Това не е решение на въпроса. Наказателният кодекс ще се работи от следващия парламент, чийто график никой от нас не знае. Нека бъде по-смел от нас.

ИРА АНТОНОВА: Дами и господа, изненадвам се от новата редакция на Комисията за изработване на проект за Конституция на България. Изненада на съм от това, че няма да бъде гласуван нито един вариант на алинея втора. Тук няма да пледирам против смъртното наказание, мисля, че всички аргументи са вече казани.

Искам да ви казва, че макар че могат поднес върху тази конституция няма

да промени кой знае какво в България, аз няма да подпиша тази конституция, при условие че изрично в нея не е забранено смъртното наказание. Оставам в парламента, съзнавайки, че този парламент трябва да поддържа други пропеси. *(Оживление в залата)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Венцислав Бъчваров.

ВЕНЦИСЛАВ БЪЧВАРОВ. Дами и господа, аз бях предложил една друга редакция на Комисията за изработване на проект за конституция на България, която според мен решава по-добре този спорен и шекотлив въпрос, в смисъл че текстът на чл. 27 трябва да бъде в една алинея и да гласи:

"Чл. 27. Никой не може да отнема правото на гражданина на живот." Второто изречение остава същото.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Николай Павлов.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Уважаемни господин председател, уважаеми дами и господа! Декларирам, че съм един от тези, които още преди десетина години поставиха въпроса за отмяна на смъртното наказание. И в същото време със съжаление констатирам, че нашата нация не е готова емоционално, не е готова духовно да реши този въпрос. Защото тогава, когато въвеждаме един принцип от конституцията като принцип, той става етичен, духовен принцип на нацията. В случая не скривам огорчението си от това, че повечето от депутатите в тази зала не са убедени и за да не навлизаме в излишни разисквания, да не навлизаме в излишни преирири, още повече, че въпросът е много строго професионален, но той на професионално ниво, пак повтарям, може да бъде решен едва тогава, когато нацията е готова да го реши по този начин, стигам до печалния за мен извод, че най-добре е изобщо да не съществува текст относно прилагането или неприлагането на смъртното наказание. На практика се присъединявам към онова, което моят уважаван колега господин Корнажев каза преди малко, с когото сме съюзници в борбата за отмяна на смъртното наказание, да отложим този въпрос, като на практика не гласуваме никакъв текст.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Методи Недялков.

МЕТОДИ НЕДЯЛКОВ: Уважаемни народни представители, аз неведнъж при случай, включително и от този микрофон съм вземал отношение по този въпрос. Смятам, че това Велико Народно събрание следва да има своя огромен исторически смисъл, бих казал и поради това, че то ще реши един високонравствен и цивилизован проблем на човешката цивилизация.

Към аргументите, които са всекиму известни, ще прибавя това, че нещосъзнатата система на хората, които извършват най-тежки престъпления, трябва да

бъде категорично отречена посредством предлагането на един друг вид ценностна система - ценностната система на достойното гражданско цивилизовано общество. Ще припомня само, че ние, ако не решим нормативно, законодателно именно в основния закон на страната този въпрос сега, ще останем една от трите европейски държави, плюс Турция - четири. Нека да поемем отговорността и независимо от изказаното мнение, че обществото не е готово да приеме това решение единодушно, нека да поемем тази отговорност и нека да предложаме това негативно обществено мнение. Мисля, че това ще бъде един изпитан дълг към съзнанието за необходимостите на цивилизацията в края на XX век.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля за по-кратки изказвания. Има думата Стефан Стайнов.

СТЕФАН СТАЙНОВ: Уважаеми колеги, аз защитих тезата си при първото четене на конституцията и сега само я потвърждавам. Смятам, че еднозначно конституцията трябва да отхвърля смъртното наказание.

Единственият компромис, който бих могъл да приема и го хвърлям като предизвикателство е, ако действително ние смятаме, че можем да говорим от името на обществото, че то не е готово, втората алинея да гласи:

"Ал. 2. Смъртно наказание може да бъде въведено само с референдум."

Благодаря ви за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Спас Мулетаров.

СПАС МУЛЕТАРОВ: Уважаеми народни представители, аз не искам да повтарям аргументите, които изложих при обсъждането на проекта на първо четене. Моля да се уточним точно какво се предлага.

Предложението е да не се решава сега в Конституцията въпросът за смъртното наказание. И аз не смятам, че това предложение е напълно правилно. Няма да повтарям изложените аргументи, искам да посоча само три момента.

Въпреки че редица държави са подписали международни спогодби за отказване от смъртното наказание, то продължава да съществува и в момента в редица държави, включително и в отделни щати на Съединените американски щати.

На второ място, ние нямаме готовност да отменим сега смъртното наказание, въпреки че всеки от нас може да изложи много обстоятелни аргументи срещу него, аз също бих могъл да направя това. Наказателният кодекс не е пригоден в своите наказания да има такива разпоредби, които да съответствуват и да заместят смъртното наказание.

На трето място, досега почти няма случай при среща с обществеността на практикуващи юристи, когато по-голяма част от населението да поставя категорично въпроса срещу отпадането на смъртното наказание.

Аз смятам, че няма никаква пречка, ако ние в тази насока проведем едно проучване, което трябва да започне от правозащитните органи, тъй като моето лично впечатление е, че по-голямата част от практикуващите юристи са също срещу неговото отпадане като съществуващо наказание. Друг е въпросът доколко то да се прилага. При едно допитване между практикуващите юристи и населението, ние винаги, по всяко време можем да изменим текста от Наказателния кодекс и този въпрос да бъде решен в рамките на един ден от това Народно събрание. Никаква пречка няма. И не на последно място, а в момента състоянието на престъпността е такова, посегателствата върху живота на гражданите са в такива размери, че ако ние си позволим да решим този въпрос сега, ще бъдем заклети от значителна част от нашия народ.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Корнажев за реплика.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Господин председателю, госпожи и господа народни представители! Имам в дома си и утре ще ви донеса статистика за динамиката на престъпността, която е добре известна на колега Мунетаров. Стига сме размахвали стари флагове. Престъпността се увеличава от последните 7-8 години, а не сега. Сега се увеличават кражбите, колега Мунетаров. Убийствата за нещастие в България са устойчива медиана в последните 20 години. Нека говорим отговорно пред хора, които не познават материята.

Благодаря. *(Ръкопляскация от опозицията)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Румен Воденичаров.

СНАС МУНЕТАРОВ *(от място):* Това не е вярно. Как може така да се заблуждава цялата аудитория?

РУМЕН ВОДЕНИЧАРОВ: Уважаеми господа народни представители, моите думи след изказването на един такъв известен юрист може би няма да патежат за оформяне на вашето мнение, но искам да ви кажа следното. Лично аз съм за гласуването на ал. 3, която гласи, че смъртното наказание се допуска само при изключителни обстоятелства, свързани с отнемането на човешки живот, организиран тероризъм и наркотрафик. Но се присъединявам към мнението на господин Мунетаров и господин Павлов - нашето общество не е подготвено за отмяна на смъртната присъда. Прекалено много напрежение има в обществото, има изрив на престъпността, прекалено много сметки за разчистване.

За тези, които обичат да кокетират с човешки права напоследък, включително и господин Корнажев, искам да кажа, че в 37 щата на Съединените американски щати то бе възврънато като наказание. Ние имаме мораториум и нищо не ни пречи да го прехвърлим в обикновения закон, да го дадем като наследство на следващото обикновено Народно събрание, което ще може да го въвежда или отменя според обстоятелствата. Но в момента ние не сме готови за отменяне на смъртното наказание.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата за рещика Спас Мулетаров.

СПАС МУЛЕНТАРОВ: Уважаеми народни представители, аз съм в известна степен изненадан, тъй като винаги съм отдавал нужното уважение на господин Корнажев за неговите обширни теоретически и практически познания, но когато се излиза пред Народното събрание и когато се говори пред нацията, ние трябва да бъдем в крак с действителността. Каква е тя? 25 на сто са увеличени криминалните престъпления през миналата година. Убийствата са увеличени за първи път от много години 26,6 на сто докато в продължение на десетилетия те се движеха на едно ниво с 3, 4, 5 на сто. Тоест за първи път ние през 1990 година имаме взривоопасно увеличаване на извършените убийства в България. Това са фактите. Мога сега да ги илюстрирам, да ги види и камерата ако е необходимо, а не да се говори наизуст, така както стана преди малко. *(Възгласи и ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Красен Станчев.

КРАСЕН СТАНЧЕВ: Уважаеми господин председателю, уважаеми колеги, видният правозащитник на правото на силния, господин Воденичаров, преди малко говореше за покачване на напрежението и за необходимостта от смъртно наказание като една предпазна мярка.

Аз искам да кажа, че този аргумент се основава на презумпцията, че наказанието и насилието могат да спрат друго наказание. В същото време не се разбира най-елементарното от една правна гледна точка, а именно, че наказанието винаги има определени граници. И тогава, когато в конституцията е защитено правото на живот толкова категорично, то тогава, цялостната ценностна система на обществото ще определя тези граници, които има наказанието.

В момента аз смятам, че неуважението към обществения живот е много по-сложен феномен, който се обяснява с разрушаването на Аза, с разрушаването на природата на човека в продължение на 45 години. И единственият начин да се измъкнем от разрушаването на Аза, на природата на човека, това е още от самото начало да заявим една радикално-демократична разпоредба.

която изменя отношението към човешкия живот. В същото време се говори за неготовност на правната система да приеме една такава разпоредба. Този аргумент според мен, също не е валиден, тъй като в преходните и заключителните разпоредби на Конституцията ще бъде даден срок за изменението на правната система в онези нейни части, които се намират в противоречие с тази конституция. Нека не манипулираме общественото мнение и народните представители.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Реплика?

РУМЕН ВОДЕНИЧАРОВ: Само за момент една реплика към господин Красен Станчев. За сведение господин Красен Станчев, след 45-тата година, в 46-тата година благодарение на това, че нямаме парламентарна поддръжка към правоохранителните органи, палагайки мораториум върху изпълнението на една дузина смъртни присъди, ние допуснахме 1500 правоспособни, трудоспособни български граждани в цветуща възраст да загинат по българските шосета. За ваше сведение анкетата в Софийския затвор показва, че самите затворници не са против отменянето на смъртната присъда.

РЕПЛИКА ОТ МЯСТО: Ние ще ги штаме тях!

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господин Сотиров.

ВЛАДИМИР СОТИРОВ: Ще се изкажа от името на Зелената партия. Аз не мога да приема мотиви от типа - обществото ни още не е дорасло за отменяне на смъртното наказание, защото по път и над път чувам изказвания, че обществото ни не е дорасло и за демокрация. И затова то трябва още малко, не се знае колко, да бъде управлявано от здрава сила, която да държи на реда.

Аз смятам, че смъртното наказание всъщност дава една мотивировка на убийство, което да извърши държавата. А когато държавата има мотив за убийство, тогава защо да го няма този мотив и отделният гражданин. Той винаги може да намери такъв мотив за собственото си поведение. Това е психологическата причина, поради която много страни отменят смъртното наказание.

Аз обаче бих предложил нещо друго - ние тук сме парламент, представляваме своите партии. Нека излезе тази партия, която е изписала в програмата си, че тя ще защитава смъртното наказание. Зелената партия не е от тях. Нещо повече - нека излезе този, който би казал - аз ще подпиша смъртна присъда. И аз бих го позволил да декларира дали той би я изпълнил тази смъртна присъда, а не да кара друг да я изпълни. И в крайна сметка, аз бих предложил по-именно да се извърши гласуването по този член. *(Ръкопляскация)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Думата за реплика има господин Каракачанов.

ДОНЧО КАРАКАЧАНОВ: Уважаеми госпожи и господа народни представители, във времето, когато ние гласувахме мораториума за смъртното наказание, аз гласувах с дълбоката в себе си убедителност, че това е една предварителна предпоставка наистина в следващия период да отменим смъртното наказание. Преди да отговоря на този въпрос пред себе си и да зная как да определя своята позиция, аз моля пред всички народни представители да се изнесе една справка - в периода, в който ние паложихме мораториума върху смъртното наказание и в предшестващия период от време, увеличени ли са и в какъв процент са увеличени или намалени убийствата. Това ще ми даде възможност да определя и моята позиция. Говоря само за този период.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Реплика - господин Кирил Николов.

КИРИЛ НИКОЛОВ: Репликата ми е към Сотиров. Извинявам се бях далеч и не успях да излиза на време. На неговите въпроси също бих отговорил с въпрос, като имам предвид едно неотдавнашно престъпление, което беше извършено в моя избирателен район.

Господин Сотиров, вие бихте ли разсъждавали по същия начин, ако с вашата 10-годишна дъщеричка се беше гаврил някой ваш приятел, който има дъщеричка, приятелка на ваната, след което я е заклал, след което идва да ви съдействува да я търсите?

РЕПЛИКА ОТ МЯСТО: Много е елементарно това.

ВЛАДИМИР СОТИРОВ (от място): Защо не въведете вешедгата тогава?

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Имате думата, Захариев.

ПЕТКО ЗАХАРИЕВ: Господа, преди да приклуча, предполагам, че след мен няма да има изказване, аз малко съм развълнуван от ръкоплясканията, когато се защитава позицията, че трябва за всяка една смърт със смърт да се отговори - нещо, което не е никак в моя манталитет. И не мога да си обясня как може държавата да бъде човекоубиец. Затова предлагам да прекратим изказванията по този въпрос и да преминем към гласувания.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Госпожа Ирина Бокова.

ИРИНА БОКОВА: Уважаеми господин председател, уважаеми колеги, смятам, че въпросът за отмяната на смъртното наказание е един от тези въпроси, по които всеки един от нас трябва да гласува по съвест и затова ми се струва излишно да говорим за това коя политическа партия какво е сложила по този въпрос в своята платформа.

Аз лично ще гласувам за отмяна на смъртното наказание, защото съм убедена, че само по този начин можем да вървим към едно цивилизовано и демократично общество. Споделям, разбира се, мнението на тези, които казват,

че може би и ние (не смятам, че не сме подготвени) не сме имали дискусия по въпроса за отмяната на смъртното наказание, така както не сме имали дискусия в нашето общество и не знаем, досега не сме знаели за много от тези права и свободи на човека, които сега искаме да гарантираме и да осъществим на практика в нашата Конституция и в нашето законодателство.

Смятам, че имаме и задължение да вървим към отмяна на смъртното наказание и заради това, че съществува втори допълнителен протокол към Международния пакт за граждански и политически права, съществува шести протокол към Европейската конвенция по правата на човека и ако искаме да се присъединим към семейството на цивилизованите народи, трябва да намерим начин и смятам, че това трябва да стане точно в Конституцията, а не в последващото законодателство.

В Наказателния кодекс ние можем да препоръчаме на нашите бъдещи законодатели да намерят някакъв адекватен заместител, както тук беше казано, вид наказание, което би могло на практика да замести отмяната на смъртното наказание.

Аз ще гласувам за неговото отменяване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Любен Корнезов.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Коледи, като слушам тази дискусия тук, в пленарната зала, за смъртното наказание, си спомням безсънните нощи, защото аз съм дългогодишен, както знаете, съдия. Тук се изказваха едни юристи, а даже шито едни съдия не взе думата, а съдията чете тази смъртна присъда.

Знам безсънните си нощи. И последното ми най-тежко дело, което трябва да реша, е за един рецидивист, който извърши две убийства. Последното беше на лекарката - неговата съруга, която с брадва я разсече на парчета.

Но аз, който ми се е налагало да постановявам като съдия и най-тежки наказания, абсолютно винаги съм заявявал, че съм категорично, категорично против смъртното наказание. Категорично!

ИВАН ПЪРВАНОВ (от място): Повече не трябва да бъдете съдия, вие се ангажирате!

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Добре, вие да бъдете съдия, господин Първанов, това е друг въпрос. Но проблемът вече оттук нататък не е до моето виждане, до моите трепети или, как да ви кажа, болка. Но проблемът е сега как да решим този въпрос в Конституцията. Казвам: Категорично против смъртното наказание! Но това не решава още нищо. Защото вярно е, че в над 50 държави смъртното наказание е забранено и тук господин Корнажев е прав, но е забранено смъртното наказание в мирно време. Възможно е да има смъртно наказание във военно време и затова е един от вариантите. И сега можем ли да ре-

шим въпроса кардинално: Не на смъртното наказание независимо от времето? Ами ако се наложи тук да се запитават българските граници, а дезертьорите бягат; ако трябва да се запитава честта на страната ни, границите ѝ, можем ли да се лишим от това смъртно наказание? Има военноморски, военни съдилища. Ето един проблем, нали ме разбирате?

Още немо. Моля, колеги, ще се увлякохмe според мен в проблема за смъртното наказание, което безспорно е най-тежко. Но този текст - чл.27, идеята е в първата му редакция: "Всеки има право на живот, това е свещено право." Но проблемът е от тук нагатак - имаме ли право на аборти? Вие знаете становищата, включително и сега на негово светейшество папата и проблемите на Католическата църква и т.н. защото, ако ще изведем принципа "всеки има право на живот докрай", следователно още сега трябва да забраним абортите, трябва да забраним смъртното наказание независимо от времето. Готови ли сме да решим този въпрос още от зачатнето в майчината утроба, докато човек съществува на тази трешна земя? Мисля, че не сме готови.

И затова пак повтарям: Категорично съм против смъртното наказание, но моля ви нека да не решаваме този въпрос докрай и да приемем това, което Комисията по изработването на проект за нова конституция на Република България ви предлага. Мисля, че обществото ни и всички ние ще дозреем до времето, когато веднъж завинаги ще сложим кръст на смъртното наказание, а ако шете и на абортите, защото те са част от прекъсването на живота, който е зачат в майчината утроба.

А що се отнася до престъпността и убийствата, ето графиката за тази година и за миналата година, господин Мулетаров ми я даде: Категорично увеличаване на престъпността и убийствата. Те са се увеличили с 26 на сто - само убийствата, без обикните за убийство, и довършените убийства, жертвите. Не искам тук да драматизирам нещата.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата за решика Петър Корнажев.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Господин председателю, госпожи и господа народни представители! Абортите не са носателство върху живот, това знаят всички торнети. Това е решение N 220 от 1978 г. на Първо наказателно отделение, колега Корнажев. Но аз искам да кажа друго и да го повторя. Аз знам как ще гласува този съвет ни, но нека разберем всички, че това е проява на страх, а не на смелост. И проява на страх е, когато практикуващи юристи, които са искали или постановявали смъртна присъда, поддържат нейното оставане. *(Частични ръкописания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Давам думата за решика на гос-

подлин Васил Палакаркин.

ВАСИЛ ПАЛАКАРКИН: Господин Корнезов, вашата ария е пята преди 2000 години от Пилат Понтийски. Извинявайте, не искам да ви обидя, той си измил ръцете и рече: "Не съм аз виновен." Не може ние да сте против смъртното наказание и да го произнасяте с лекота и след това да се гушнете до жена си. Аз съм против смъртното наказание.

(Шум в залата: "Стига бе!" и други реплики, които не се разбират)

Няма "стига бе!", няма "стига бе!", тук има сериозни щеща! Смъртното наказание трябва да се отмени! *(Шум в залата, частични ръкопляскания)* Малко ли народ избихте, бе! *(Частични ръкопляскания от опозицията)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ *(звни):* Има думата Гишо Ганев от името на Комисията по изработване на проект за нова Конституция на България.

ДОКЛАДЧИК ГИШО ГАНЕВ: Ако настане малко тишина, ще предложа нещо, което струва ми се, че ще удовлетвори различните интереси и най-важното - ще пригъли това противоречие, което не е в парламента, а наистина е в обществото. Ще предложа, като прочета още веднъж, ние да гласуваме първата алинея сега. След това въроят за евентуалната втора алинея, която предвижда няколко възможности в момента да не се гласува. И даже искам да се позова на чл. 86 от нашия правилник, според който за третото четене на конституционния проект е достатъчно една десета от общия брой на народните представители, за да може писмено да се постави този въпрос. Тъест това е не повече от 40 души.

Нека да имаме време дотогава да направим консултации и анализи и себе си да допитаме и при третото четене този въпрос не е толкова труден, тогава да го решим, стига, както каза господин Корнажев да намерим и граждански кураж, и, още повече - на базата на един по-широк хоризонт на разсъждения.

Така че, господин председател, аз искам да помоля две неща: Първо, ал. 1 засега единствена, да звучи така, с една малка корекция: "Човешкият живот е най-висша ценност. Посетателството върху него се наказва като най-тежко престъпление". Да гласуваме този текст сега. Да отложим алинея и даже не да я отложим до два-три дни, а до третото четене, което ще настъпи на 2-3 юли. Тогава аз ще ви кажа, че имаме възможност да се върнем така, както трябва. И аз ще бъда един от тези, които ще новелат този списък от 40 народни представители. Но да го оставим сега.

Господин Корнажев, би ли се подкрепила една такава идея?

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ *(от място):* Да.

ДОКЛАДЧИК ГИШО ГАНЕВ: Благодаря ви много. Предлагам гласува-

не.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има предложение за гласуване. Димитрина Петрова поисква думата.

ДИМИТРИНА ПЕТРОВА: Искам да се изкажа против процедурното предложение на господин Гиньо Ганев, против това алинея втора да бъде оставена за третото четене. Формалното ми основание е това, че с 40 подписа ще бъде лесно да бъде блокирано гласуването на някоя от текстовете на Конституцията, но ще бъде изключително трудно да бъде включен текст в Конституцията. И тъй като смятам, че е морален въпрос и въпрос на съвест на всеки от нас, тъй като смятам, че смъртното наказание е отгъщение и проява на страх, аз настоявам сега да се гласува алинея втора.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата по процедурата господин Гиньо Ганев.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Аз предлагам от името на работната група на Комисията по изработване на проект за нова Конституция на България, ние правим това за най-обикновени текстове, да го отложим, ако искате с два-три дни, ако не искате да бъде при трето четене. Искате сега да гласуваме, в момента, искате да разделим залата? Нямаме нужда от това сега! Дайте да помислим, може би ще стигнем до едно убеждение. Аз ви го предлагам на базата на един принцип, който ни ръководи. Имаме да се връщаме към член 3, към чл. 5. Това е по-разумно.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Мисля, че това удовлетворява аудиторията и всички в залата.

Моля, да гласуваме така, както се предлага, и да се отложи.

Докато трае уточняването има думата Васил Палакаркин.

ВАСИЛ ПАЛАКАРКИН: Госпожи и господа, моля да ме извините за непростойната дума, която отпратих по отношение на двама млади колеги. Извинявайте. *(Ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има процедурно предложение от страна на Комисията за изработване на проект за Конституцията, което ще направи господин Николай Павлов.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми дами и господа! Искам да внеса известно уточнение и да се наляваме, че ще стигнем до по-разумно решение. Предложеният текст, така както е във вашите екземпляри, възпроизвежда текста такъв, какъвто е в Хартата за правата на човека, където България е страна. Тук не проявявам лична вкусовщина, а смятам, че истински верният път е да възпроизведеме онова, което вече е станало част от нашето национално право. Поради това се обръщам към вас и моля да про-

явите по-заострено внимание по този повод и да аргументирате тезата, която аз поддържам, че в случая трябва да се приеме онзи текст, който вече е приет от България като страна по международни договори и който вече е част по силата на приет текст от конституцията от националното право.

По отношение на ал. 2 в трите и варианта. Смятам, че този въпрос е сложен, не само емоционално, не само стично, той е сложен и професионално. Аз лично съм вносител заедно с още двама народни представители на проект за изменение в Наказателния кодекс. Но искам да бъде разбран съвършено точно - смятам, че в случая най-правилно е ал. 2 изобщо да не се поставя на гласуване, а въпросът да се изпрати в Комисията за изработване на проект за конституцията, да се огледа още веднъж, ако евентуално трябва, дори експертно мнение да вземем, но сега да не се ангажираме нито емоционално, нито фактически и да не се разценваме по нов критерий за разценване.

Така че, въпросът да остане за разглеждане в комисията, така както предложи преди малко господин Гиньо Ганев, към момента на третото четене вече да има изработено становище, а процедурното ми предложение, което моля председателстващият да предложи на гласуване сега, е, да се гласува да не се разглежда ал. 2 на цитираната разпоредба, чл. 27, като се гласува единствено ал. 1.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Внесено е процедурно предложение да се гласува само ал. 1 Ал. 2 да бъде върната за второ разглеждане и след известно време да се внесе отново.

ИЛИЯ КОНЕВ (от място): Аз съм затруднен да гласувам ал. 1.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Нищо. Това е първоначалното предложение, господин Павлов го предложи, аз го подкрепям: Сега да гласуваме ал. 1, която аз ще формулирам след малко.

Второ, евентуалната втора алинея допълнително да се гласува. Тук имаме един народен представител, който изрази опасение, да избегнем и него. Отлагането за утре, за другия ден и даже във времето на третото четене не променя мнението. Защото и след третото четене, когато една десета и т.п., в чл. 86, ал. 3 се казва: "Предложенията, направени на трето четене, се смятат за приети, ако за тях са гласували две трети от присъстващите", а не от общия брой. Тоест, това е състоянието, в което се намираме сега.

И така, ще прочета сега ал. 1, а другото отлагане може да стане за утре, за другия ден, но иска да се съберем и да помислим в средата на Комисията за изработване на проект за конституция с участието и на другите народни представители.

Чета ал. 1 с корекцията, която панетина е по-точна: "Всеки има право на

живот. Посетателството върху човешкия живот се наказва като най-тежко престъпление."

Господин председател, гласуваме това предложение за ал. 1 на чл. 27.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте прочетения текст на ал. 1 по чл. 27.

С 270 гласа за, против няма, въздържали се - 2, ал. 1 се приема.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Предлагам да гласуваме процедурното предложение за ал. 2 да се разгледа така, както това беше подкрепено от много народни представители допълнително.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Гласуваме това предложение за ал. 2 да се доработи по съответния начин, както това беше предвидено.

С 227 гласа за, 20 против и 4 въздържали се, предложението за ал. 2 на чл. 27 се приема.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Господа, ръководството на Народното събрание смята сега да даде почивка. От името на Конституционната комисия искам да ви направя едно съобщение, което трябва да посрещем и с благодарност. В изнудение на очакванията ни, че заедно с Конституцията или веднага след нея трябва да бъдат приети няколко закона, които ще я сложат в живота, народният представител господин Николай Павлов вече внесе официално законопроект за Конституционен съд. Той е разработен от много специалисти с участието на представители на Върховния съд, Главна прокуратура, Министерството на правосъдието, дейци от Великото Народно събрание и др. Разбира се, ние ще го гледаме, както каза господин Иван Първанов, тогава, когато трябва.

Още едно уточняване. Конституционната комисия ще заседава утре в 11 часа. Всички приемени предложения по-нататък по текста да се дадат още сега.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Едно малко съобщение - Комисията по парламентарна етика ще заседава през почивката в Огледалната зала до 17 ч. и 45 м. *(Звъни)*

(След почивката)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ *(звъни):* Продължаваме днешното заседание с точка 2:

По Търговския закон

Давам думата на председателя на Комисията по икономическа политика господин Карамфилов и на заместник-председателя на Законодателната комисия господин Вълканов, да ви запознаят с проблема.

Преди това искам да дам думата на господин Стефан Радославов, тъй като още в началото на заседанието той беше помолил да прочете декларация от името на Социалдемократическата партия.

СТЕФАН РАДОСЛАВОВ: Уважаеми господин председателстващ, уважаеми госпожи и господа народни представители! Упълномощен съм от името на парламентарната група на Българската социалдемократическа партия да ви запозная със следната декларация:

След близо половинвековни експерименти комунистическата диктатура в България доведе нашия народ до една от най-тежките катастрофи в неговата история. Българската социалдемократическа партия заедно с другите демократични сили участва в борбата и дава своя принос за победата на демокрацията. Ние, народните представители, членове на БСДП, избрани със синята бюлетина на Съюза на демократичните сили, влязохме в Седмото Велико Народно събрание със съзнанието, че ни предстои трудна борба за демокрация, която изисква мъжество и огромно напрежение на силите. Единадесет месеца вече ние участваме в законодателната работа и изпълняваме предизборната програма на СДС и на нашата партия.

С чувството на отговорност отстояваме доверието на нашите избиратели и своя граждански дълг в името на свободата. Ние останахме и стоим в парламента и след напускането му от група денюгати, предпочели други средства на политическо противоборство. Ние останахме и стоим в парламента и след като бяхме "отлъчени" от СДС, от нашите съидейници по борба и понасяме много недостойни обвинения.

Ние останахме в парламента, защото смятаме, че младата българска демокрация се нуждае от защита на своите институции - Народно събрание, правителство, председател на републиката, местни органи на държавната власт, които не могат да се променят с един замах.

Политическата и икономическата реформа трябва да бъдат подкрепени от нова конституция и от нови закони, за чието създаване сме избрани от народа. Стабилността на държавните институции и промените в живота, извършвани чрез законодателни мерки, укрепват международният авторитет на страната - условие за многостранната подкрепа, от която се нуждаем, за да преодолеем по-бързо последиците от тежката икономическа криза, защото значителни слоеве от нашия народ трябва да разберат, че е време да се отърсят от дълго насажданите комунистически измами и да се включат в борбата за свобода и демокрация, защото подготовката на изборите за нов парламент изисква и много добра организация, и време за създаването на ясна програма на промените, които искаме да настъпят в обществото.

Съотношението на силите в обществото се променя в посока към демокрацията с нарастваща скорост. Отстраняването на БКП - БСП от структурите на властта е необходимо условие за по-нататъшния ход на промените. Тези промени могат и трябва да се извършват само с демократични средства, с избори на ново Народно събрание и нови местни органи на държавната власт. За това парламентарната група на БСДП декларира:

Първо, ще участвува активно в изработката и приемането на действително демократична конституция на Република България. В случай, че Седмото Велико Народно събрание не изпълни тази своя най-важна задача в приетия от него срок - 17 юли 1991 г., независимо от причините, парламентарната група на БСДП ще напусне заседанията.

Второ, смята, че Седмото Велико Народно събрание до 17 юли 1991 г. и след обявяването му за обикновено Народно събрание, през времето до окончателното му разтуряне, с оглед провеждането на изборите за нов парламент през м. септември 1991 г., съгласно сроковете, предложени от президента, следва да приеме следните най-неотложни законодателни актове:

- Закон за бюджета на Република България за 1991 г.;
- нов демократичен изборителен закон;
- Закон за връщане на народа на имуществата, отнети му от БКП-БСП и нейните сателитни обществено-политически организации и техните правоприемници;
- Закон за приватизацията и други основни икономически закони;
- ратификация на някои важни международни договори и спогодби, като договорът със САЩ за даване на статут на Република България на най-облагодетелствана страна и други, както и гласуване на външномощия за сключване на нов договор със Съветския съюз.

Трето, призовава всички народни представители от СДС, напуснали заседанията на парламента, да се завърнат и да вземат участие в работата му по приемането на най-важните законодателни и други актове, които ще осигурят условията за по-нататъшната ни борба за победата на демокрацията в нашата страна, да дадат своята подкрепа на правителството и на президента.

Само обединените усилия на всички борци за демокрация могат да въздигнат нашето отечество от руините на комунизма и да го наредят на достойното му място в световната общност на свободните народи. *(Ръкопляскация)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Давам думата за две минути на господин Еленко Божков.

(Протести от страна на депутати от блока на Българската социалистическа партия)

ГЛАСОВЕ ОТ ЗАЛАТА: Имаме гласуван дневен ред! Защо не се спазва приетият дневен ред.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: За момент ще изслушаме господин Еленко Божков.

ДОНЧО КАРАКАЧАНОВ (*от място*): Да се върне и ще го изслушаме!

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Господин Каракачанов, седнете си на мястото и не се разхождайте възмутено из залата!

ЕЛЕНКО БОЖКОВ: Господин председателствувач, благодаря ви за това, че ми дадохте думата. Уважаеми дами и господа народни представители, искам да направя едно съвсем кратко заявление: Прекъснах моето участие в заседанията на парламента във връзка с едно решение на Мандатната комисия и по препоръката на Федерацията на клубовете за демокрация, от чието име бях издигнат.

Днес се внася за разглеждане в пленарната зала законопроект за актуализирания бюджет за 1991 г. Дискусиите по проекта за бюджета и приемането му за мен са пряко свързани с по-нататъшната работа на правителството, реформата и нейното провеждане. Успехът на реформата е пряко свързан с процеса на смяна на системата, а дори и с изборния успех на Съюза на демократичните сили. Затова съдятам, че съм длъжен да участвувам в дискусиите по бюджета и неговото приемане.

Другата причина, за да се върна и участвувам в гласуването на бюджета, е желанието ми да подкрепя министрите на Съюза на демократичните сили, за чието избиране съм гласувал, в тяхната по-нататъшна работа по осъществяването на реформата. (*Ръкопляскания от блока на Съюза на демократичните сили*)

Дами и господа народни представители, това е мое лично решение, но аз смятам, че всеки има право на интерпретация и свое схващане по въпроса за каузата на демокрацията и каузата на Съюза на демократичните сили. Моето е такова. (*Ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: По точка втора има думата господин Каранифшилов и господин Велко Вълканов. Това е проблем, по който и двете комисии трябва да вземат отношение.

ЗАХАРИ КАРАМФИЛОВ: Уважаеми господин председателствувач, дами и господа! От името на Комисията по икономическата политика искам да заявя, че корекции и изменения на Търговския закон не се налагат по никакви съображения.

Глава девета, третираната материята за публичните предприятия, тоест за статута на държавните предприятия, е перфектна както по съдържание, така и

по юридическа редакция. Казвам това на вас, уважаеми народни представители и на всички специалисти и неспециалисти, които се опитват да тълкуват и недобронамерено да критикуват все още непубликувания Търговски закон и други икономически закони, които бяха приети от Народното събрание.

Законият за чуждестранните инвестиции, Законът за конкуренцията и Търговският закон понашаха в орбитата на не съвсем добронамерени критики. Изказват се различни съображения и се настройва общественото мнение. Искам да кажа на тези уважавани от мен специалисти, че в Комисията по икономическата политика не се робува на абсурден перфекционизъм. Ние съзнаваме, че е възможно да са направени и пропуски, и грешки в тези закони. Няма идеални закони. Освен това и най-големият илюзионист не може да си представи, че една такава жива и динамична материя, каквато е икономиката, може да обхване всички възможни изключения. В този смисъл ние бихме приели всички добронамерени и основателни критики, но не и такива, които се правят на базата на стари варианти на закони и които преписват на тези закони текстовете, каквито те не притежават.

Поводът за включването на тази точка в дневния ред е не пропуски и изменение на Търговския закон. Чл.62, ал.1 предвижда създаването на Закон за преобразуването и управлението на държавните предприятия. За да може да функционира Търговският закон, трябва да се извърши преобразуването на държавните предприятия. В него е предвиден определен закон за преобразуването. Този закон е разработен от Комисията по икономическата политика като неразделна част от Закона за приватизацията. Както знаете, Законът за приватизацията още не е гласуван от Народното събрание и по такъв начин ние, без да имаме такова желание, спъваме работата на правителството, в смисъл на претенциите да му се развържат ръцете и да продължи да преобразува държавните предприятия във фирми и акционерни дружества. Ние обсъждаме едно предложение, бе да се засяга Търговският закон, да се предложи на вашето внимание отделен закон с един-единствен член, който да дава възможност на правителството да продължи своята дейност в преобразуването на предприятията до влизането в сила на новия закон по чл.62, ал.1. Това е смисълът на включването на тази точка в дневния ред. Тъй като това предложение още не е станало решение на Комисията по икономическата политика, зная, че и в Законодателната комисия не е разглеждано, предлагам евентуално този малък законопроект да бъде обсъждан на следващото заседание във вторник.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩИ ИВАН ГЛУШКОВ: Има думата господин Вълканов.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Уважаеми колеги, в Законодателната комисия беше

поставен въпросът, дали не би могло сега, след приемането на Търговския закон, да се направят някои поправки и изменения в него. Ние обсъдихме този въпрос и единодушно решихме, че това е правно невъзможно. След като е завършил законодателният процес, а той е приключил, всяко изменение може да стане само по пътя на внасянето на нов законопроект с точно обозначаване на исканите промени. Такъв законопроект не е внесен и по тази причина за нас е невъзможно да обещаваме каквито и да било промени във вече приетия Търговски закон.

Смятам, че в това отношение дори е допусната съществена грешка и дори нарушение на Конституцията. Съгласно чл.84 от Конституцията всеки приет законопроект трябва да се обнародва в 15-дневен срок. Търговският закон е приет вече от близо един месец, струва ми се на 16 май беше, той все още не се обнародва. Ние сме в една тежка забава и първата ми реакция беше да упрекна президента, защото той е този, който трябва да обнародва вече приетия закон. Но вината не е в него, а в самото Народно събрание, което прие решение да се отложи обнародването на Търговския закон до внасянето на тези промени. След като поясних, че това е невъзможно да стане по този ред, аз настоявам, много моля, да се отмени това решение, веднага да се обнародва приетият вече закон, за да може да тече времето, необходимо за влизането му в сила.

Това е нашето становище. Аз много настоявам вие да го уважите.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Господин Пушкарров, имате думата.

МИНИСТЪР ИВАН ПУШКАРОВ: Уважаеми господин председателствуваш, колеги! Аз в правителството подкрепям предложението на Комисията по икономическата политика и Законодателната комисия. За нас не е важна формата, която ще се избере, за да се уреди материя, която е междинна. Това не е корекция на Търговския закон. Това е запълване на празнота, която ще възникне от момента на влизането в сила на Търговския закон до момента на приемането на закон, специален, за преобразуването на държавните предприятия. Той може да бъде неразделна част от Закона за приватизацията, както беше казано, може да бъде и самостоятелен Закон за държавните предприятия. Това вече е въпрос на избор, който ще бъде направен след това.

Целият проблем е, че ако не се приеме сега, във вторник предложението на правителството да се уреди възможността да се въздействува върху държавната собственост и субектите на държавната собственост, до момента на приемането на новия Закон за държавните предприятия и тяхното преобразуване, просто ще настъпни хаос в икономиката, което, мисля, никой от вас не желае и

най-малко правителството може да допусне.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Искам да уведомя народните представители, че Търговският закон ще бъде публикуван във вторник в "Държавен вестник" и в същия ден ще бъде представен на народното представителство законопроект с един-единствен член, за който ставаше въпрос преди малко. Мисля, че по този въпрос нещата са ясни. Не е необходимо да се гласува.

Преминваме към точка трета:

Първо четене на законопроекта за актуализиране на държавния бюджет на Република България за 1991 година

Има думата министърът на финансите Иван Костов. Заповядайте, господин Костов.

МИНИСТЪР ИВАН КОСТОВ: Уважаеми дами и господа народни представители! Ще започна представянето на законопроекта за актуализирания бюджет с един кратък анализ на икономиката на страната след старта на реформата. Реформата започна с либерализиране на около 90 на сто от цените, което доведе до деблокиране на скритата в дефицита инфлация. В края на февруари спрямо януари тя достигна 123 на сто, през март 50 на сто, през април 2,5 на сто, през май 0,76 на сто. Натрупаният инфлационен потенциал в икономиката започна да се преодолява и неговите деформации да се отстранят на по-високо равнище, отколкото първоначално се предполагаше. Въпреки това на четвъртия месец след началото на ценовата либерализация покачването на цените бе овладяно и те след първоначалния си скок имат дори тенденция към намаляване. Това особено се отнася за хранителните стоки от групата на наблюдаваните от правителството 14 най-необходими продукти за потребление. Важна роля за овладяване на инфлацията има и активната лихвена политика, провеждана от Българската народна банка, която значително отслаби паричния натиск върху пазара. Занаянването на лихвените проценти по старите заеми до 30 април даде възможност на населението да погаси за три месеца 37 на сто от задълженията си. 2,3 млрд. лева от общо 6,2 млрд. стари заеми. Едновременно снемстванията се увеличиха със 196 млн. лева и като цяло се повиши значението на населението като нетен кредитор. Високият лихвен процент изигра ролята на икономическа преса за ускоряване оборота в предприятията, превърна се в истинска кредитна котва за растежа на цените. За овладяване на инфлацията действие и строгият контрол върху парите в обращение. Намаляването на паричната маса и ограничаването на кредитните ресурси доведе до ускоряване на паричния оборот и до повсеместно съкращаване на ликвидността. Средната работна заплата за първото тримесечие, изчислена на ба-

за средно-снисъщия брой на персонала в народното стопанство достигна 1465 лв. - с около 78 на сто по-високо спрямо януари и март 1990 г. В материалното производство тя е с 21 лева по-малка от тази в непроизводствената сфера предимно поради по-ниската заплата в селското и горското стопанство. Изплатените средства за компенсации през месец февруари и март на един работник са 407 лева, което е 75 на сто от полагащите се суми. Това се дължи основно на спада в производството.

През първото тримесечие на текущата година производството отбеляза значително намаление на 17,5 на сто в сравнение със същия период на предходната година. Още по-силен е спадът в промишлеността, достигнал 22,8 на сто, а във водещите отрасли като електротехническа, електронна, химическа, нефтопреработвателна, машиностроене, около 40 на сто. През месец април и май продължи тенденцията на свиване на производството като част от сезонните колебания на икономиката, като общо намаление достигна през май 20,1 на сто и 21,7 на сто през май, а стоковата продукция съответно 25,8 и 27 на сто. Това доведе и до увеличаване броя на безработните, които към 31 март 1991 година достигна 135 хил. души, а към края на април 177 хил. души. В момента те наближават 200 хил. души. През първото тримесечие 85 хил. работници и служители са освободени поради закриване на производството, цехове и съкращаване на щата. През същия период в неплатен отпуск са били близо 1 на сто от средносисъщия състав на персонала. Освен това около 4,5 на сто са работили на неплатен работен ден. Спадането на производството се отрази неблагоприятно върху финансовото състояние на предприятията. Това се изрази най-вече в значителното нарастване на взаимните вземания между тях, дължащо се на неплатежеспособност. Към 31 март тези вземания стигнаха 21,5 млрд. лева по текущи цени и с 11,9 млрд. лева повече спрямо началото на годината. Увеличението на лихвения процент не позволи кредитите за оборотни средства и капитални вложения да параснат.

Външната търговия на България през първото тримесечие възлезе на 11,3 млрд. лева. Вносът превинтава износа със 705 млн. лева. В износа, който е в размер 5,3 млрд. лева настъпиха сериозни промени. 38,3 на сто от него са вече насочени към развитите индустриални страни, а към страните от Източна Европа 35,2 на сто. Изнесени са главно машини, съоръжения, промишлени стоки. През първите три месеца са внесени стоки за 6 млрд. лева, от които 55,3 на сто от източноевропейските страни - предимно горива, минерални суровини и материали.

Успех на правителството е напредъкът в отношенията с кредиторите и постигнатото споразумение в Парижкия клуб за разсрочване на задълженията по

правителствените кредити. Изпълнението на бюджета през първото тримесечие на текущата година се определяше от състоянието на икономиката и прететите със закон цели и параметри на бюджетната политика. Общият касов дефицит на държавния бюджет за първото тримесечие на тази година е 1,2 млрд. лева. Затрудненията идват предимно от бюджета на социалното осигуряване и това наложи за изплащането на пенсията да се използват краткосрочни заеми. Задължението на социалното осигуряване към банката на 31 март беше 611 млн. лева, но ние допуснахме увеличение само до 720 милиона на 6 и 7 юни, когато се плащат пенсията, тази година.

По сметките на местните бюджети се формира положително салдо в размер на 351,2 млн. лева. Рязкото свиване на производството и потреблението след първоначалния ръст на цените и лихвите, снижаването на степента на данъчното облагане след приемането на Закон за счетоводството и поправките в Закона за данъка върху общия доход, както и поправките на Великото Народно събрание в законопроекта за държавния бюджет на Република България за 1991 година и свързаните с него закони като този за старите заеми, доведоха до намаляване на приходите в държавния бюджет. Проверките показваха, че причината за намаляването на приходите е влошаването на финансовата дисциплина.

Бюджетните разходи се осъществяваха в условия в съответствие с предвидените в Закона за бюджета ограничения. Разходи за субсидии се извършваха само през месец януари преди освобождаването на пените от административен държавен контрол.

Значително влияние върху разходите на бюджета, свързани с външноикономическите отношения, оказва преходът от разплащане от преводни рубли към свободно конвертируеми валути и специфичният механизъм за покриване на пасивните салда по стокообмена със страните от СИВ*. Тук се формираха коефициентни разлики по Постановление N-14 на Министерския съвет от 8. II. 1991 г., възлизали на 1 млрд. и 500 млн. лева. Девалвацията на лева спрямо преводната рубла имаше за цел да стимулира износа към страните, с които имаме отрицателни салда и погасяване на тези салда. Това беше постигнато само по отношение на търговията със Съветския съюз, където сега съществува положително салдо в размер на 700 млн. преводни рубли, а салдата с Полша, Чехословакия, Германия и Унгария останаха силно отрицателни - 1,5 млрд. преводни рубли. Въпреки икономичните и големите затруднения от държавния

* Съвет за икономическа взаимопомощ

бюджет през първото тримесечие бяха осигурени приоритетни разходи за пенсии, помощи, заплати, стипендии, компенсации, храни и медикаменти. Провеждането на режим на строги икономии изисква и по-голяма подкрепа от страна на министерствата, ведомствата и общинските съвети посредством разкриване и използване на оставаните резерви.

Икономическа програма за 1991 г.

Правителствената програма за цялостна икономическа реформа преследва стабилизиране на икономиката, смяна на икономическата система и възвръщането на доверието към България от страна на нейните кредитори и международни финансови среди. Тези цели взаимно се допълват. Постигането им е възможно само в пакет. Правителството декларира тези цели в своята икономическа платформа и предприе бързи действия за тяхното постигане. Основните усилия бяха съсредоточени в следните направления.

Първо, всеобхватна ценова реформа чрез либерализиране на цените и рязко съкращаване на държавния контрол върху тях.

Второ, ограничаване на свръхликвидността на населението, предприятията и бюджета посредством твърда политика по отношение на доходите, сурова кредитна среда за предприятията и драстични ограничения на бюджетните разходи.

Трето, демонтиране на външноикономическия монопол на държавата, заместването му с либерален външнотърговски режим и с междубанков валутен пазар.

Четвърто, изтегляне на бюджета от стопанския живот чрез намаляване на доходите, преминаване през него за преразпределение. Съкращаване на дотациите, субсидиите и капиталните вложения, увеличаване на относителния дял на социалните разходи и на разходите, осигуряващи жизненоважните функции на държавата и социалния минимум на населението.

Пето, мащабна данъчна реформа, целяща значителни данъчни облекчения за стопанските субекти.

Шесто, активна политика на социална защита на най-застрашените от хода на реформата слоеве на населението. Специална програма за социална помощ на семействата, чиито доходи значително изостават от социалния минимум.

Връщането на доверието на нашите кредитори и на международните финансови институции, както и стабилизацията на икономиката, изисква програмата да преследва на първо място антиинфлационните цели, финансово оздравяване и реабилитиране на българския лев.

Ето защо правителството прие риска да освободи цените и да даде път на

скритата в дефицита инфлация, да допусне девалвация на българския лев на свободния междубанков пазар, да повиши неколкостранно лихвения процент и да упражни строг контрол върху растежа на доходите. Но рискът се оправда.

През последния месец инфлацията бе сиряна. Икономиката издържа на лихвения процент. Ние допуснахме безконтролно нарастване на доходите. Валутният курс на лева не надмина 18,5 лева за долар. Тези категорични резултати от старта на реформата ни дават възможност, като продължим да преследваме основните цели на финансовата политика, да предложим нови идеи за актуализирания бюджет на страната.

Тези идеи се заключават в следното: Намаляване рестриктивната роля на бюджета; оживление на търсенето и на тази основа сниране на спада в производството и в края на годината икономически растеж; активна борба в безработицата и стимулиране на износа.

Актуализираният бюджет на Република България за 1991 година

Задължителна е констатацията, че решението на Великото Народно събрание да поиска актуализация на бюджета след старта на икономическата реформа е решение добро и прозорливо. То накара правителството и в частност Министерството на финансите да положат много допълнителни усилия, но те са оправдани.

Първо, защото по този начин върховният орган на законодателната власт на страната следи хода на реформата и споделя с правителството икономическата отговорност за положението в страната.

Второ, сега ние имаме възможност да създадем бюджет в много по-висока степен решителен от този, с който заночнахме тази трудна година.

Трето, актуализирането на бюджета ни дава възможност да преоценим икономическата политика на правителството и на базата на постигнатото да потърсим решение за оживяване на стопанската активност.

Проектът за актуализирания бюджет е изготвен въз основа на една пессимистична оценка за икономиката в оставаната част на годината. Предвиждаме спадът да се запази до 20 на сто за цялата година в сравнение с предходната, при това и спадът на другия вътрешен продукт да бъде около 20 на сто, като по текущи цени египче 176 милиарда лева при 42 милиарда лева за 1990 г. Очакваме средногодишният брой на безработните да бъде около 260-280 хиляди души. Стремим се да не допуснем в края на годината безработицата да надвишава 10 на сто от трудоспособното население.

Предвиждаме нови свежи външни кредити в размер на около 13 милиарда лева да бъдат използвани за преустановяване спада и оживление на стопанската активност. Очакваме да се задълбочат процесите на реструктуриране

на производството преди всичко по силата на натиска на потребителското търсене и по-конкретно ограничение в потреблението на енергоресурсите, на продукцията на добивните отрасли и на промишлеността. Предполагаме, че се създават възможности за решителна и бърза малка приватизация, така че свиването на държавния сектор да започне да се компенсира от бързо нарастване на дребния бизнес.

Актуализираният проект за бюджета на страната е съставен, след като бяха съгласувани няколко важни документа. Приемът за намеренията бе допълнен с анекс за втората фаза на реформата и прието от Международния валутен фонд. Приемът за политиката на развитие, изработено съвместно със Световната банка и предложението на правителството за допълнение на споразумението за запазване на социалния мир в тристранната комисия. Аз вече мога да кажа и подписаното споразумение в тристранната Комисия за запазване на социалния мир.

По такъв начин бюджетът отново играе ролята на интегрален документ, който обобщава всички договорености и споразумения на правителството и условие за тяхното постигане. Приемането на проекта за актуализиран бюджет от Великото Народно събрание ще бъде по същество ратификация на тези споразумения на правителството, а ратификацията означава възможност за нови кредити от Международния валутен фонд, Световната банка и Групата на 24-те. Така може да бъде изпълнена една част от програмата ни за реформа, която не зависи от нашите вътрешни усилия. Това е програмата за получаване на нови валутни кредити, осигурявани материален, търговски, инвестиционен и финансов ресурс за реформата.

На тези ресурси ние се надяваме да дадат импулс за спиране на по-нататъшното спадане на нашето производство и за постигане на оживление на потребителското търсене. В този смисъл бюджетът е скачен с програмата за външната помощ. Приемането на проекта за актуализиран бюджет означава одобрение на позицията на правителството за преговорите в Тристранната комисия, а това одобрение е необходимо условие за запазване на социалния мир на основата на балансирано разрешаване на противоречията между интересите на професионалните, работодателните и правителството.

В сегашните сложни условия на политическа нестабилност, авторитетно даленият мандат на правителството за преговори в тристранната комисия създава уникална възможност да направим смяната на системата независима от политическите процеси и политическите противоречия в нашата страна, реформата да следва своя ход независимо от политическия профил на страната и политическите структури, тъй като според твърдението на всички политичес-

ки сили, тя се ползува с национален консенсус.

Фискалната политика - стимул за оживление на производството и потребителското търсене

На базата на анализ на резултатите от първото тримесечие и извършените досега промени в данъчната система, на основата на прогнозата за очакваното развитие на икономиката, предлагаме общият размер на нетните приходи без постъпленията от кредитните операции и емисии на държавни ценни книжа да бъде 58 милиарда и 547 милиона лева. Участието на бюджета в преразпределителните процеси в икономиката рязко се ограничава, посредством намаляване на централизираните доходи. Относителният дял на нетните бюджетни приходи към брутния вътрешен продукт от 57,1 се предлага да бъде 33,3 на сто през тази година. Основен фактор за намалението е рязкото свиване на неданъчните форми за събиране на парични средства в бюджета. Техният дял спада от 12,7 на сто през 1990 г. на 2,8 на сто през 1991 г.

Съществено намалява дялът на данъчните приходи към брутния вътрешен продукт. От 44,4 на сто през 1990 г. на 30,4 на сто през 1991 г. Това намаление на данъчната тежест е най-голямо при данъците и вноските от печалбата - от 18,4 на 12,6 на сто, като само дялът на данъка върху печалбата на фирмите се намалява наполовина - от 12,4 на 6,8 на сто, което е резултат от рязко свиване на облагаемата маса на печалбата поради включването на редица допълнителни разходи в себестойността с новия Закон за счетоводството. Намалението на тежестта на данъците върху производствените фирми им оставя на разпореждане значителна част от доходите, което те могат да използват в две направления: Първо, за преодоляване на кризата в ликвидността и нови инвестиции; и второ, за стимулиране на доходите на заетите.

В първото направление предвиждаме допълнителни насърчения чрез отчисляване от печалбата преди облагането и сдъпък на не по-малко от 25 на сто от дължимата лихва. Във второто направление предвиждаме да разрешим на фирмите да дават компенсация на доходите в размер не по-малък от 20 на сто, което увеличава относителния дял на фонда на работната заплата в структурата на добавената стойност и намалява базата на данъка върху печалбата.

При предвижданото увеличение на доходите на населението, по-голяма част от данъкоплащателите ще попаднат в по-високите етажи от гласуваната от парламентарната скала за данъка върху общия доход. Независимо от това, относителният дял на приходите от този данък към брутния вътрешен продукт се намаляват от 4,6 на сто на 2,9 на сто през тази година. Предвиждаме и умерено намаляване дялът на косвените данъци и на вноските за социално осигуряване в брутния вътрешен продукт въпреки относително високите номинални

ни стойности на данъчните коефициенти.

Радикалното намаляване на относителния дял на бюджетните приходи в brutния вътрешен продукт на страната по същество е финансова революция, която премахва характерния за социализма начин на въздействие върху икономиката и утвърждава ново, либерално пазарно отношение към всички стопански субекти. Тежестта на налозите е намалена за всички и това е основният стимул за оживление на стопанската активност.

Съществени са промените, които предлагаме в структурата на бюджетните приходи. 90 на сто от тях се предвижда да постъпят през 1991 г. от данъци при 70,7 на сто през 1990 г. От данъчните постъпления се предвиждат 55,1 на сто да се формират от пряки данъци, 24,6 на сто от косвените, 20,3 на сто от вноски за социално осигуряване.

В сравнение с досегашната структура на данъчните постъпления, настъпилите промени са в посока на приближаване към структурите в страните с развита пазарна икономика. Измененията в относителните дялове на приходите на държавния бюджет се дължат на много фактори, но преди всичко са следствие от данъчната реформа. Нашата позиция е, че по-нататъшните данъчни реформи не трябва да преследват намаляване на относителния дял на бюджетните приходи в brutния вътрешен продукт на страната, а оптимизиране на структурата им чрез повишаване на относителния дял на косвените данъци и намаляване облагането и производството.

Изключително важно за изпълнение програмата за бюджетните приходи, задача на днеша е бързото изграждане на данъчна администрация и предоставяне ѝ на достатъчно правомощия за действителен контрол с цел осигуряване и навременно и пълно събиране на приходите. За целта правителството внесе два законопроекта за изменение на данъка върху имуществата и местните данъци и такси, които се надяваме, че Великото Народно събрание ще приеме заедно с бюджета.

Вноските на общественото осигуряване изцяло са предвидени в приход на бюджета на социалното осигуряване, с което се създава висока степен на самостоятелност на системата за пензионно и социално осигуряване като решаваща предпоставка за създаване на самостоятелен социалноосигурителен фонд. По този начин ще се подготвяме за даване на автономия на фонд на общественото осигуряване.

Около 24 на сто от останалите данъчни приходи постъпват в бюджетите на общинските народни съвети. В предлаганата програма за бюджетните приходи е взето предвид либерализирането на вносно-износната дейност. Предвидено е премахване на експортните такси и съкращаване на имотните такси за

стоките с производствено предназначение, реекспорт и дълготрайна употреба от населението. Разчитаме, че по този начин създаваме нови, допълнителни стимули за активизиране на производствената дейност.

Разходите на актуализирания държавен бюджет за 1991 г.

Проектът за актуализирания държавен бюджет предлага уточнения в размер на разходите общо и по видове в съответствие с очакванията за инфлацията и валутния курс на лева. С предвижданите мерки за по-нататъшна реализация на икономическата реформа и с целите на бюджетната политика. Нетните разходи на държавния бюджет без дължимите погашения по външните и вътрешните кредити и облигационния заем за 1990 г. се предлага в размер на 77 млрд. 601 млн. лв. В тази сума се включват дължимите лихви по външния и вътрешния държавен дълг в размер на 23 млрд. 864 млн. лв. Политиката на последователно ограничаване на бюджетните разходи намира израз в значително намаление на относителния им дял към брутният вътрешен продукт. От 64,2 на сто през 1990 г. до 44,1 на сто през 1991 г. Още по-силно е изразено намалението на пелихвените разходи, които от 58,5 на сто през предходната година, сега се предвиждат на 30,5 на сто, което е по-голямо от предвиденото в първоначалния Закон за бюджета за 1991 г.

В условията на очертавания се по-голям от първоначалните предвиждания спад в икономиката, последователното намаляване на бюджетните разходи е един от решаващите фактори за задържане на инфлационния натиск. Значителният размер на разходите за лихви по натрупания държавен дълг налага по-строги бюджетни ограничения за постигане на тази цел. Анализът на отчетта на първото тримесечие даде възможност за по-точно предвиждане на редица разходи, които в първоначалния бюджет бяха надценени.

Предлагаме следните изменения в структурата на бюджетните разходи. Разходите за заплати и издръжка заемат... Тук, изглежда, има някаква грешка, процентът 12,8 на сто, не мога да си го припомня точно, но има печатна грешка в моя ръкопис - от общите нетни разходи по държавния бюджет е 32,4 на сто през 1990 г. Разходите за социално осигуряване се увеличават от 24,4 на сто на 20,5 на сто през предходната година. Рязкото съкращаване на разходите за субсидии водят до намаляване на относителния им дял от 25 на сто от общите разходи през миналата на 7,2 на сто през настоящата година. Сnižението на валутния курс на лева и преходът към нормални пазарни отношения между бюджета и банките води до нарастване на разходите за лихви от 8,8 на сто през миналата на 30,8 от общите разходи през настоящата година.

Измененията в структурата на бюджетните разходи се осъществяват на фона на общото намаляване на относителния дял на бюджетните разходи в

брутният вътрешен продукт. Разходите за заплатата се предвиждат в размер на 6,345 млрд. лв., като тук е отразено намаление на платните бройки с около 30 хиляди души и предложението за нови тавани за парастване на средствата за работна заплата в бюджетните организации след 1 юни в размер на 70 на сто от допусканото парастване на фонда на работната заплата в производствените предприятия. Последното е продиктувано от факта, че изплащането на заплати, компенсация в бюджетните учреждения бе гарантирано, докато във фирмите е в зависимост от реалните приходи и предоставените досега компенсация бяха по-ниски от очакваните. Например предоставените досега компенсация и стипендии доведоха до изпреварвано парастване на тези разходи в сравнение с разходите за заплати. Общият дял на двата вида разходи към брутният вътрешен продукт е 3,8 на сто през тази година при 5,9 на сто през миналата. Въпреки намалението този дял е относително висок, тъй като е голям дялът на обществените услуги, финансирани от бюджета, в сравнение със страните с пазарна икономика.

Разходите за текуща издръжка се съкращават по програма в зависимост от техния социален и икономически ефект. Едновременно целим осигуряване на минимално необходимите средства за функциониране на здравеопазването, образованието и системата за социалните грижи. Намалението в дела на тези разходи към брутният вътрешен продукт е от 14,8 на сто през миналата на 8 на сто през тази година и има решаващо значение за задържане на инфлационните процеси.

Разходите за отбрана и сигурност на страната са предвидени по принципа на минималната достатъчност, като независимо от ограниченията техният дял в общите разходи се намалява само с 0,4 пункта. Най-решителната промяна в актуализирания бюджет е рязкото съкращаване на разходите за субсидии. Относителният им дял в брутният вътрешен продукт се намалява от 16,1 на сто на 3,2 на сто през 1991 г. Недостатъчната решителност на промените на старта на реформата, особено в либерализацията на цените на енергията и енергийните ресурси, налагаат сега да се предложат субсидии в размер на 5 млрд. 610 млн. лв. при 4 млрд. и 68 млн. лв. в първоначалния Закон за бюджета. За покриване на затубите само в енергетиката са предвидени 2 500 млн. лв. - 2 млрд. и половина. Ограничаването за разходите за субсидии е друг израз на революционните промени в бюджетната политика. Отказът от догитането и субсидирането на стопанската дейност е част от стратегията за създаване на нормални цени и пазарно равновесие, без диспропорции и деформация на икономическите отношения. Преобладаването на социалните разходи води до формирането на тъй наречения социален бюджет, който ние разглеждаме като нормално фи-

напасиране на общественото потребление и функционирането на държавата на основата на бюджетното равновесие. Такъв бюджет не може да бъде неикономически. Той не е пречка, а фактор за развитието на нормалната пазарна икономика и поддържането на макроикономическото равновесие.

Разходите за социално осигуряване в проекта за актуализиране на бюджета се предвиждат в размер на 18,9 млрд. лв. или със 115 млн. лв. повече от първоначално приетите. При приемане на Закона за бюджета за 1991 г. в сумата на разходите за пенсии бяха предвидени значителни резерви за създаване на мрежа за подпомагане на социално слабите от населението, засегнати от хода на икономическата реформа. Като отчитаме постигнатите резултати и прогнозите до края на годината, смятаме, че първоначално предвидените резерви са достатъчни за покриване на разходите, включително и за финансово осигуряване на мрежата за социални грижи.

Представеният проект за актуализиране на бюджета разпределя резервираните в първоначалния проект средства по министерства, ведомства и бюджетни организации. Сега разпределението на тези средства е извършено на основага на прогнозите за развитието на инфлацията, очакванията за валутния курс и безработицата. Отрадени са досегашните решения на правителството за ограничаване на бюджетните разходи, либерализиране на стопанския режим, индексирание и компенсиране на доходите, а също така и предстоящите мерки за по-нагаташно провеждане на икономическата реформа.

По аналогичен начин се предлага и актуализиране на бюджетите на народните съвети. Техните приходи и разходи, утвърждавани отделно от ренубликанския бюджет, като законодателно се закрепват и взаимоотношенията им с този бюджет под формата на субсидии и вноски. За пълното реализиране на автономността на териториалните единици в съответствие с изискванията на Европейската харта на местното самоуправление следва да се приемат съответните законодателни решения, да се изберат и легитимни органи на местната власт, които да имат правомощия да приемат собствени бюджети.

В изпълнение решението на Великото Народно събрание представеният проект отразява и мерките за решаване на проблемите в населените места по Южната и Западната граница, за подобряване на снабдяването с хляб и други пазарни продукти в отдалечените планински селища. Предвидени са данъчни облекчения за стопанската дейност в тези райони, осигуряват се необходимите средства за постигане от държавата задължения по съществуващите договори с гражданите и за плащане на възнаграждения по действащата наредба за допълнителните възнаграждения за неблагоприятни и други специфични условия за труд за работещите в бюджетни организации. По такъв начин замес-

тваме отнасящото 31-во Постановление на Министерския съвет с друга програма за населените места по Южната и Западната граница, която, макар и по-икономическа, е в състояние да даде пужните облекчения.

Прогнозата за безработицата налага да се увеличи от 1 юли нормативът на впуските за фонд "Професионална квалификация и пренасочване" и обособяване на средствата по този фонд в две партии - за безработни и за преквалификация. Общо увеличение 5 на сто - 0,5 на сто за преквалификация и 4,5 на сто за безработни. Предвидени са допълнителни разходи за социалната защитна мрежа в размер на 1 млрд. и 25. млн. лв.

В предвидения проект на Закон за актуализиране на държавния бюджет за 1991 г. се предлага касов дефицит в размер на 6 млрд. 847 млн. лв. и се предвижда той да бъде финансиран с емисия на държавни ценни книжа. Размерът на този дефицит отразява само част от нашите задължения по външния дълг. Ако се отразят всички дължими разходи за лихви и погашения, общият недостиг е 23 млрд. и 808 млн. лв. Разликата между общия недостиг и касовия дефицит в размер на 16 млрд. и 961 млн. лв. е възможното разсроччване на нашите задължения към чуждестранните кредитори. Това представяне на дефицита е първа стъпка към една по-прецизна оценка за неговото значение за националното ни стопанство.

Бюджетният дефицит е резултат и елемент на икономическата политика. В условията на преход към пазарна икономика е необходимо да се прецизира понятието за бюджетния дефицит като разлика между приходите, постъпващи в бюджета на територията на страната през текущата финансова година, и разходите, извършвани в същата година от органите и организациите на бюджетната издръжка. В тези приходи и разходи не се включват операциите по ползуване и погасяване на кредити, емисии и изкупуване на държавни ценни книжа и други операции на капиталовия пазар. Този подход позволява да се оцени и анализира по-точно реалната роля на бюджета в пазарното стопанство и да се очертае връзката на бюджетния дефицит и източниците на неговото финансиране. Цифровият израз на този подход е отразен в следващите приложения, които посочват равнищата на приходите, разходите и дефицита, различни от тези в законопроекта.

Дефицитът на бюджета следва да се оценява както от гледна точка на свиване на общественото потребление, така и от страна на възможното му финансиране с кредити и капиталови операции. Свиването на общественото потребление може да се проследи на базата на първичния баланс на бюджета, който се формира на основата на нелихвените разходи. Последователното провеждане на политика на увеличаване на бюджетните разходи позволява в първич-

ния баланс на бюджета да се формира едно превишение в размер на 4 млрд. 812 млн. лв., което представлява 2,7 на сто от brutния вътрешен продукт.

Независимо от превишението на приходите по първичния баланс висока-та цена на патрунания вътрешен и външен дълг, изразена в разходите за лихви, формира обикновен бюджетен дефицит в размер на 19 млрд. и 52 млн. лв.

При анализа на бюджетния дефицит е особено важно да се определят реалните параметри на източниците за неговото финансиране. Редица от тези източници подлежат на сравнително точно определяне. Основните кредитни операции с чужбина са:

- погашенията, които получаваме от кредити, предоставени от други държави;
- износът на държавен кредит за завършване на някои инвестиции в чужбина;
- разходите за погашенията по ползуване кредити и за покриване на пасивните салда по стокообмена с източноевропейските страни.

Други важни източници на външно финансиране през 1991 г. са възможностите за разсрочване на погашенията и лихвите по външния дълг и ползуването на нови кредити. Общата сума на възможното външно финансиране се предвижда да бъде 27,4 млрд. лв., което включва очакванията за разсрочване на плащанията по външния дълг и за получаване на свежи кредити. Това на практика означава, че няма необходимост от вътрешно финансиране на бюджетния дефицит и се осигурява намаление на нетния вътрешен дълг с 8 млрд. 360 млн. лв.

Необходимо е обаче да се вземат предвид и мерките, които правителството подготвя за осигуряване на ефективното използване на вътрешните кредити, които биха предоставили страните от Групата на 24-те и Международната банка за реконструкция и развитие. Предвижда се левовата равностойност на тези кредити да не се насочва за финансиране на текущи бюджетни разходи, а да се акумулира в специален фонд за реконструкция и развитие, който бепе обсъждан преди дин от правителството. По този начин ползуваните външни ресурси ще се насочат чрез банковата система на търговските банки изцяло за финансиране и реструктуриране на икономиката.

Освен това се смядат и гаранции за погасяване на ползуваните кредити. Реализирането на това решение изисква за осигуряване на текущо финансиране в бюджетния дефицит да се емитира държавни книжа в размер на 6,8 млрд. лв., с което ще се осигури нормалното изпълнение на актуализирания бюджет, включително и погашенията по емитирания през 1990 г. облигационен заем.

И последното действие, което правителството предприема за насърчава-

не на производство, с даване на държавна гаранция, която вие ще одобрите със Закона за бюджета, за трудно събираемите кредити на предприятията и поемане на част от лонните кредити на предприятията в размер до 5 млрд. лв. Това значително ще намали кредитните дългове, ще облекчи положението на предприятията и ще бъде важен фактор за стимулиране на производствената активност.

Бюджетните рискове

Първо, независимо от намерението ни този път да изхождаме от реалистични хипотези за стопанската конюнктура на страната в оставащите месеци, имаме опасения, че е възможно отново, макар и не в същата степен, в каквато това бе направено през м. януари, да сме надценили приходната част на бюджета. До 31 май по последния по-нъжен отчет на касата ние трябваше да сме събрали около 40 на сто от приходите на държавния бюджет, а сме събрали 24 на сто от тези приходи. Искам да дам пример, че за миналата година процентът е бил 30 на сто.

Отчитаният от статистиката спад на производството в порядъка на 20,1 на сто за м. април и 17,7 на сто за първото тримесечие и по-големият сега, който се отчита през май, ни кара да бъдем настроени внимателно и да подхождаме от една несъмнителна оценка за развитието и състоянието на производството. В бюджета се предполога, че съкращаването на брутния вътрешен продукт на страната ще бъде от порядъка на 20 на сто. Това означава, че сегашната траектория на производството трябва да следва сезонната крива на предишните години, без да се отклонява повече от 20 на сто от тази крива. За първото тримесечие това бе изпълнено.

Не бива да се крие от народните представители, че е възможно траекторията на производството да пропадне по-ниско от тази сезонна крива, по-ниско от сумарно 20-процентно спадане на брутния вътрешен продукт през тази година. Това ще наложи ново преразглеждане на бюджета, но ние се надяваме да утържим този спад. Имаме основание да очакваме, че ако получим навреме новите кредити и ги вкараме в страната, ще имаме достатъчно ресурси, за да овладеем по-нататъшното свиване на икономиката и по този начин да изпълним програмата за бюджетните приходи.

Второ, справяйки се опасенията за силно ограничените бюджетни разходи, опасения от това, че те преминават отвъд границите на крайно необходимата достатъчност, за да се запазят функциите на държавата и да се гарантират социалните сфери с финансови средства.

Ограничението на финансирането на здравеопазването, образованието, органите за сигурност и вътрешен ред, а тук ще отнесем и държавната адми-

нистрация, която след съкращения и рестрикциите от началото на годината също е поставена в трудно положение, са ни довели до границата на достатъчността. Дължни сме да признаем, че отново опасно сме доближили тази граница.

Трето, разходите за пенсии и други социални осигуровки сега до голяма степен зависят от споразумението, което ще постигнем с профсъюзите; зависят от това, по каква схема ще бъде дадена компенсацията и какви ще бъдат другите социални осигуровки. Ние вече доуспяхме да се разтвори една връзка между приходите на фонда на общественото осигуряване и другите бюджетни приходи, от една страна, и ангажиментите, които се поеха за изплащането на пенсии и други социални осигуровки. Като се съгласихме на една и съща компенсация с производството, ние направихме грешка, като недооценихме, че фирмите в производството няма да са в състояние да извърнат цяла компенсация на растежа на пенсите. По този начин всички, които получават доход от държавния бюджет, получиха значително по-сериозно компенсиране от производствените.

По-нататъшното прекомпенсиране на пенсите е нежелателно. Тук се създаде по-висока социална стабилност за хората в извънтрудоспособна възраст в сравнение с хората, заети в производството, и това зашляпва с демотивация на трудещите се, демотивация, която ние можем да изострим, ако продължим линията на засилване на социалната сигурност отвъд границите, които можем да си позволим.

Сега трябва да компенсираме доходите на заетите в производствения сфера, да активизираме тяхното потребителско търсене, защото в тях ние е надеждата, че ще намерят изход от кризата.

Четвърто. Сериозни опасения за бюджета идват от закъсняването със създаването на силна данъчна администрация и данъчна полиция. Много заслужени упреци ни бяха отправени, че сме забавили това създаване на данъчната администрация и въвеждането ѝ с правомощия. Ще си позволя да защита колектива на Министерството на финансите, тъй като още в началото на тази година предложихме постановление в Министерския съвет за създаване на данъчна администрация и поправка на някои от законите за облагане на физическите лица - данъкът върху общия доход, таксите и имуществата и пр. Нашето предложение тогава не бе прието от Министерския съвет преди всичко от опасение, че Великото Народно събрание няма да санкционира създаването на мощна администрация и да се съгласи с правомощия, каквито има полицията в България. Министерският съвет се поколеба да реши сам задачата и сега ние изпитваме сериозни трудности в осигуряването на бюджетните приходи и ед-

на слаба организация, с много малко хора.

От направеното експресно проучване през май се установи, че 470 фирми, преобладаващи данъкоплатци по данък върху печалбата, не са внесли сумарно около 377 млн. лв. данъци и едва в последния момент ние бяхме информирани за това.

Значителни са отклоненията в плащането на данъци от фирми на граждани. Без подкрепата на Великото Народно събрание ние нямаме средства да приложим данъчните закони. Вечки знаете, че в последно време се засилиха дори призивите за плащане на данъците и аз искам по този повод да направя едно кратко изявление.

В бюджет, в който разходите са на границата на достатъчността и опасно близко до нея, в бюджет, в който не се харчат средства за т.нар. поменклатура, за напразни констатации, изрязани са разходите за армията, за сигурността и пр. останали разходи, които биха могли да служат като някакво оправдание за разхищение, в бюджет, в който абсолютно всички дупки са закърсени, в този бюджет да отказвам да вписам данъци означава нагъло предизвикателство към обществения ред, означава отказ да се плащат най-палежащите, жизненоважните разходи на държавата.

Аз смятам, че Народното събрание ще подкрепи сурови мерки по отношение на всички, които си позволяват да укриват и които си позволяват да призовават останалите да извършват подобни действия. *(Ръкопляскация в цялата зала)*

Пето. Все още значителни заглахи крият за нас икономическите отношения с бившите страни - членки на СИВ*. Там са натрупани значителни отрицателни салда в преводни рубли и нашите усилия да насочим износа към покриване на тези отрицателни салда не бяха особено успешни. Получихме резултат само в настраиване на търговията със Съветския съюз и сега с опасения очакваме как ще бъде разрешен проблемът за дължимите от страната преводни рубли.

Преминavam към заключението.

В началото на годината при обсъждането на Закона за бюджета на сградата някои народни представители и Великото Народно събрание като цяло, увлечено от популистки стихии, направи такива поправки в законопроекта за бюджета и пакета от съпровождащи го закони, прие вследствие такива клаузи в Закона за данъка върху общия доход, че допълнително ограничени бюджетни

* Съвет за икономическа взаимопомощ

приходи и стои напълно предвидените резерви. Това ни постави в необикновено трудни условия да управляваме оперативния републиканския бюджет. Вероятно такава е била целта на тези, които са срещу смяната на системата. Поставяйки ни пред неигнорирани по техни представи задачи, те са се налявали, че ще се провалим. Това не бе проява на държавническо мислене.

СТОЮ ДУЛЕВ (от място): Илич Цветков!

МИНИСТЪР ИВАН КОСТОВ: Не бе проява на държавническо мислене, господин Дулев.

Преди гласуването на бюджета направих декларация в Народното събрание, че няма да позволим нарастване на дефицита и така всички ограничения на приходите, които ни бяха наложени, резултираха в намалението на разходите. Това постави под въпрос функционирането на жизненоважни социални системи, включително здравеопазване, образование, органи за сигурност и вътрешен ред. Сега в представения законопроект за актуализиран държавен бюджет на страната за 1991 г. поради желанието ни да постигнем едновременно две взаимно противоречиви цели - спиране на инфлацията и стимулиране на стопанската активност, ние не предвиждаме достатъчно бюджетни резерви. Проектът ни е реалистичен, но силно напрегат без възможности за вътрешни маневри.

Ето защо не трябва да допуснем:

Първо, каквото и да било намаление на бюджетните приходи, защото при запазване на същия дефицит, това ще ни накара да намалим разходите и да посегнем на жизненоважни функции в държавата, които са на границата на допустимата достатъчност. Както се изразяваме ние, трябва да режем вече на живо.

Второ, увеличаване на бюджетните разходи без посочване на източници за компенсация. Занаято бюджетът има крайно ограничени резерви и допълнителните кредити ще доведат до нарастване на касовия дефицит.

Трето, не трябва да допуснем увеличаване на бюджетния дефицит, защото това разрушава програмата за овладяване на инфлацията и е равнозначно на прекратяване на възникната подкрепа на нашата реформа и спиране на новите кредити за България.

Длъжен съм да изразя неудовлетворението си от неконструктивната атмосфера, която се създаде в началото от някои народни представители за предварително обсъждане на проекта за актуализирания бюджет на страната. Деструктивно, без нужната в тези случаи мяра бяха отправени неужни предизвикателства срещу хората, разработили новата ни икономическа политика, прокарали я в трудни преговори с три различни институции и материализирали я

в проекта, който стои пред вас. Безотговорни бяха и подхвърлянията срещу колектива на Министерството на финансите и това е свидетелство за неразбиране на политическата и икономическата ситуация в страната, прозрачен опит да се преустанови ходът на реформата, като се порази нейният стожер - държавният бюджет.

Убеден съм, че здравият разум във Великото Народно събрание ще надделее. Моля, народните представители, да приемат законопроекта за актуализиране на държавния бюджет на Република България за 1991 г.

Благодаря ви за вниманието. *(Ръкопляскания от опозицията)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Благодаря ви, господин Костов, за този маратонски доклад.

Бюрото предлага да продължим обсъждането на законопроекта на следващото заседание със становището на отделните комисии. Почти всички комисии ще вземат отношение по него.

Днес ще завършим с последната точка от дневния ред:

Отговори на актуални въпроси на депутати

И тъй като господин Пушкарков е тук, искам да го попитам: Господин Пушкарков, бихте ли отговорили на един въпрос, който е отправен към вас?

МИНИСТЪР ИВАН ПУШКАРОВ: Не съм готов по понятни съображения - "маратонът" е и мой.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Моля, депутатите да не напускат залата. Не виждам господин Александър Томов, казаха ми, че всеки момент ще дойде. Той трябва да отговори на няколко въпроса.

Тъй като господин Александър Томов все още не е дошъл, за да отговори на актуални въпроси, предлагам да дам думата на председателя на Бюджетната комисия господин Румен Георгиев, който да направи своето изложение от името на комисията, която е водещата комисия по законопроекта за бюджета.

Господин Петър-Емил Митев - председател на Комисията по парламентарна етика - помолете да направи едно съобщение. Моля, за малко внимание, колеги.

ПЕТЪР-ЕМИЛ МИТЕВ: Уважаеми господин председателствувач, уважаеми дами и господа народни представители! Искам да ви информирам за становището на Комисията по парламентарната етика относно несъвместимостта със статута на народните представители.

Комисията по парламентарна етика разгледа въпроса за несъвместимостта между статута и парламентарното поведение на някои народни представители, които напуснаха работата на Великото Народно събрание. Комисията

констатира:

1. Несъвместимост между парламентарното поведение на папусналите Великото Народно събрание депутати и статута на народния представител, определен от чл. 127 от правилника: "Право и задължение на народния представител е да участва в работата на Великото Народно събрание и на неговите комисии." От тази разпоредба следва, че всеки народен представител е длъжен да работи в парламента.

2. Несъвместимост между парламентарното поведение и статута на депутата, определен от чл. 132, ал. 1 от правилника: "Народните представители са длъжни да присъствуват на заседанията на Великото Народно събрание и на съответните комисии. Задните на неоснователните си отсъствия те не получава трудово възнаграждение." В хода на разглеждането на случаите комисията установи, че редица народни представители не участвуват както в заседанията на Великото Народно събрание, така и в парламентарните комисии, но продължават да получават определено трудово възнаграждение.

(ГЛАСОВЕ ОТ ЗАЛАТА: Кои са те?)

Като взе предвид горепозвоженото, Комисията по парламентарна етика на Великото Народно събрание взе следното становище:

1. Установява несъвместимост между изискванията на чл. 127 и чл. 132, ал. 1, от правилника на Великото Народно събрание относно задължението за участие в работата на Великото Народно събрание, чл. 127 и задължението да участва в заседанията на събранията и комисии, чл. 132, ал. 1, от една страна, от друга - парламентарното поведение на народните представители, които не участвуват в работата на парламента.

2. Комисията по парламентарна етика препоръчва на депутатите, папуснали парламента, да преразгледат парламентарното си поведение и да се придържат към Правилника за организацията и дейността на Великото Народно събрание.

3. Комисията по парламентарна етика препоръчва на Бюрото на Великото Народно събрание в състава на официални парламентарни делегации да не се включват народни представители, които са се откъснали от парламентарния живот.

4. Комисията да продължи своята работа по изясняването на конкретните случаи съгласно Правилника за организацията и дейността на Великото Народно събрание.

Бих искал следно с това да кажа, че в комисията са в хода на разглеждане на всички случаи, представени на нейното внимание, по вземането на окончателно становище по тези случаи трябва да стане след приемането на правила-

та и процедурите на парламентарната етика. Ние смятаме, че това е необходимо за парламентарното строителство в нашата страна и се надяваме, че ще получим възможност независимо от изключително напрегнатия график за работа на парламента да се разгледат и приемат тези, разладени от главна на депутатите, правила и процедури на парламентарната етика.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Благодаря ви. Моля ви, повикайте колежата Румен Георгиев.

ГЕОРГИ НИРНИСКИ *(от място)*: Няма смисъл. Министърът излезе.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Уважаеми колеги, тъй като не виждам Александър Томов, който беше обещал, че ще дойде да отговаря на актуални въпроси, не остава нищо друго освен да закрияме днешното заседание.

Утре продължаваме от 15 ч. Закривам заседанието. *(Звони)*

(Закрито в 19 ч. и 10 м.)

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Николай Тодоров

ЗАМЕСТНИК-ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Иван Глушков